

Tartalomjegyzék

1. Általános jellemzők.....	1
Magyarország nyugdíjbiztosítási rendszerének struktúrája	1
A nyugdíjbiztosítási járulékok mértéke, a nyugdíjrendszer finanszírozása	3
A nyugdíjbiztosítás irányítási és szervezeti rendszere	4
A nyugdíjbiztosítást szabályozó hatályos törvények:	6
A nyugdíjszabályok Magyarország EU-s tagságával összefüggő alakulása	6
2. Öregségi nyugdíjrendszer	8
A kötelezően biztosítottak személyi köre:	8
Az öregségi nyugdíj jogosultság feltételei	10
Minimális biztosítási (szolgálati idő).....	10
Ellátások	12
Eltartottak utáni kiegészítés	16
A nyugdíjak évenkénti emelése	16
Nyugdíjprémium.....	17
Korai nyugdíjazás	17
Elhalasztott nyugdíjazás	20
Kereset melletti nyugdíj.....	21
A nyugdíjak adózása.....	21
3. Rokkantsági nyugdíjrendszer.....	21
Jogosultsági feltételek.....	21
Ellátások	22
4. Özvegyi nyugdíjrendszer.....	31
Jogosultsági feltételek.....	31
Ellátások számítása	32
Özvegyi nyugdíj megosztása	33
Évenkénti emelés	33
Adózás	33
5. Árvaellátás.....	34
Jogosultsági feltételek.....	34
Ellátások	35
Évenkénti emelés	35
Adózás	35
6. Egyéb hozzátartozói ellátás: a szülői nyugdíj.....	36
7. A II. pillér hozzátartozói ellátásai	36
8. Baleseti rokkantsági és baleseti hozzátartozói nyugellátások	38
Jogosultsági feltételek.....	38
Ellátások	39
Az ellátás minimuma és maximuma	39
Kereseti korlátozás	39
Évenkénti emelés	40
Baleseti hozzátartozói ellátások.....	40
9. A magán-nyugdíjrendszer intézményrendszerének főbb jellemzői.....	41
A nyugdíjpénztárak alapítása, szervezete és működési, gazdálkodási rendje.....	41
Garancia Alap	48
Állami felügyelet	48

Nyugdíjbiztosítás

1. Általános jellemzők

Magyarország nyugdíjbiztosítási rendszerének struktúrája

1998. január 1-jétől a kötelező nyugdíjbiztosítás rendszere - az ekkortól bevezetett reform eredményeként - gyökeresen megváltozott. A korábbi egységes pay-as-you-go rendszer részlegesen privatizálásra került, így a kötelező nyugdíjbiztosítás keretében létrejött a két pillérből álló ún. vegyes rendszer. Az I. pillér továbbra is ún. szolgáltatással meghatározott pay-as-you-go rendszerként működik és kb. 3/4 arányt képvisel. A II. pillér befizetéssel meghatározott tőkefedezeti elven és magánnyugdíjpénztári szervezeti keretekben működő magán-nyugdíjrendszer, amely a nyugdíj szolgáltatás kb. 1/4-ét nyújtja. [A két pillér 3/4:1/4 aránya modellszinten értendő.] A kétpilléres vegyes rendszerben a részvétel kötelező a pályakezdekők számára, a többi biztosított szabad döntése alapján választhatott a vegyes rendszerbe átlépés és a hagyományos rendszerben maradás között. A kétpilléres kötelező nyugdíjrendszer a bevezetését megelőző időszakban, tehát 1998 előtt a hagyományos rendszerben szerzett várományokat ugyanúgy értékeli, mint a bevezetést követő időszakét. Ez azt jelenti, hogy a teljes társadalombiztosítási rendszerben korábban szerzett várományi időket a nyugdíjkiszámítási képlet az I. pillér nyugdíjképletével, vagyis 75%-os mértékkel veszi számításba. Ebből következik, hogy a vegyes rendszerbe átlépés a fiatalabb korosztályok számára előnyösebb, azért is, mert ők a hagyományos rendszerben kevés időt töltöttek, viszonylag rövid várományi idővel rendelkeznek, s hosszú idő áll rendelkezésükre a magánpénztári felhalmozások gyarapítására.

Magyarországon az előzetes várakozásokat felülmúlva, a vegyes nyugdíjrendszert a biztosítottak több mint fele választotta. 2009. évben a 19 magánnyugdíjpénztár működött, taglétszámuk közel 3milió fő volt.

A kötelező biztosítási rendszer keretében kialakított kétpilléres nyugdíjrendszert egy harmadik pillér is kiegészíti: az 1993-ban bevezetett önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárakban szervezett időskori megtakarítások rendszere. Ez a pillér természetesen nyitva áll a hagyományos nyugdíjrendszerben maradtak számára is. Az időskorra történő önkéntes megtakarításokat az állam 1993 óta adókedvezményel ösztönzi, jelenleg az adókedvezményt az egyén nyugdíjszámláján jóváírják. 2009. végén 65 önkéntes nyugdíjpénztár működött, taglétszámuk közel 1,5 millió fő.

Az időskori szociális biztonsági rendszer további, - de nem nyugdíjbiztosítási eleme - az időskorúak 1998-ban bevezetett járadékrendszere. A nyugdíjbiztosítástól szervezetileg, és finanszírozását tekintve is elkülönülten működő szociális járadékrendszer keretében a helyi önkormányzatok a tényleges jövedelmi, vagyoni viszonyuk alapján rászoruló idős emberek számára nyújtanak egy minimális jövedelmet, illetve a meglévő nagyon alacsony jövedelmet egészítik ki erre a minimális szintre. 2009-ban az időskorúak járadékának összege az egyedül élők esetében az öregségi nyugdíjminimum 95 %-a (27.075 Ft), a nem egyedül élőkénél 80%-a (22.800 Ft). A 75 évnél idősebb egyedül élők járadéka az öregségi nyugdíjminimum 130 %-a

(37.050 Ft). Ezt az ellátási formát az időskori szociális biztonsági rendszerünk „0” pillérének nevezzük.

Magyarországon a nyugdíjbiztosítás rendszere a biztosítottak túlnyomó többsége számára egységes rendszert alkot. Ez azt jelenti, hogy a szabályok teljesen azonosak a kereső tevékenységet folytatók döntő többsége számára, függetlenül attól, hogy azt milyen jogviszony formájában végzik (munkaviszonyban állnak, köztisztviselők, közalkalmazottak, önfoglalkoztatók, ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi egyéni vállalkozók, társas vállalkozások tagjai, szellemi szabad foglalkozásúak, rendszeres, illetve eseti megbízási jogviszonyban állnak).

Az egységes rendszerhez képest bizonyos kedvezményeket élveznek az alábbi társadalmi csoportok:

- a fegyveres testületek, az állambiztonsági és rendvédelmi szervek tagjai,
- a bányászok,
- az előadóművészek.

A kedvezmények az említett csoport tagjai számára az általános szabályok szerinti és általános mértékű nyugdíjbiztosítási járulék fizetése mellett járnak.

E csoportok kedvezményeiről külön jogszabályok rendelkeznek, mindezen kívül az általános szabályok vonatkoznak rájuk is. A kedvezmények általában életkorban és - a fegyveres testületeknél - ellátási mértékekben jelennek meg. A kedvezmények finanszírozási többletét nem a nyugdíjjárulékok fedezik, hanem ezt a központi költségvetés az állami Nyugdíjbiztosítási Alap részére átalány összegben megtéríti, így módon tehát a kedvezmények finanszírozása nem biztosítási alapon történik.

Magyarország időskori szociális biztonsági rendszerének struktúrája a következők szerint vázolható:

Kötelező nyugdíjbiztosítás: **I. pillér:** társadalombiztosítási pay-as-you-go nyugdíj (3/4 arány).

II. pillér: magánnyugdíj, tőkefedezeti rendszer

Azok a (nem pályakezdő) biztosítottak, akik egyéni döntésük szerint nem léptek át az I+II. pillérű = vegyes nyugdíjrendszerbe, teljes nyugellátásukat továbbra is a hagyományos társadalombiztosítási pay-as-you-go rendszerben kapják.

Önkéntes nyugdíjbiztosítás: **III. pillér:** tőkefedezeti, magánrendszer, amelyhez bárki, önkéntesen csatlakozhat.

Időskorúak szociális járadéka: **„0.” pillér:** rászorultsági alapon a helyi önkormányzatok által nyújtott minimális, rendszeres szociális támogatás, amely a rászorultaknak alanyi jogon jár.

A nyugdíjbiztosítási járulékok mértéke, a nyugdíjrendszer finanszírozása

A hagyományos rendszerben maradó biztosítottak járulék fizetése - az általános járulék csökkenés ellenére is változatlan maradt. 2009. július 1-jétől 5 százalékponttal 32 százalékról 27 százalékra csökkent a munkáltatói járulék mértéke. A munkáltatót terhelő nyugdíjbiztosítási járulék mértéke viszont továbbra is 24 százalék maradt. A járulék fizetésére kötelezettek által fizetendő járulék mértéke nem változott. E szerint az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba teljesítik az összes 33,5 %-os mértékű - nyugdíjjárulék-fizetési kötelezettségüket. Az aktuális bruttó havi kereset, az ún. járulékalapot képező jövedelem alapján meghatározott nyugdíjbiztosítási járulék a munkaadót terhelő része 24 %, a munkavállalót terhelő járulék mértéke 9,5%.

A vegyes nyugdíjrendszer tagjai esetében a munkáltatót terhelő 24 %-os nyugdíjbiztosítási járulékot teljes egészében az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba kell fizetni. A munkavállalót terhelő 9,5%-os nyugdíjjárulékból 1,5%-ot szintén az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba, 8% tagdíjat pedig a magán-nyugdíjpénztárba kell fizetni, amelyet az egyéni nyugdíjszámlára könyvelnek. Lehetőség van arra is, hogy az egyének, illetve a munkáltatók a 8 %-os befizetést 10%-ra kiegészítsék.

A társadalombiztosítási ellátásra jogosultakról szóló törvény értelmében a foglalkoztatók az általa foglalkoztatott biztosított részére a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonya alapján kifizetett (juttatott) járulékalapot képező jövedelem után havonta 27 százalékos mértékű társadalombiztosítási járulékot fizetnek. Ide kell érteni azt a jövedelmet is, amelyet a biztosítottnak a más foglalkoztatónál fennálló biztosítási jogviszonyára tekintettel juttatnak.

A munkaviszonyban álló biztosított foglalkoztatója részére a törvény egy minimum szintet is meghatároz, melytől előzetes bejelentéssel és meghatározott körben lehet eltérni.

Eszerint a munkáltatók a társadalombiztosítási járulékot, így a nyugdíjbiztosítási járulékot is havonta legalább a minimálbér kétszerese - részmunkaidő esetén ezen összeg arányos része - után fizetik meg. Ha a járulékalapot képező jövedelem nem éri el a minimálbér kétszeresét, a foglalkoztató az adóhivatalhoz benyújtandó bevallásban - a tényleges járulékalapot képező jövedelem feltüntetésével - bejelentést tehet arról, hogy a társadalombiztosítási, így a nyugdíjbiztosítási járulékot is a járulékalapot képező jövedelem alapulvételével fizeti meg.

Nem képezi a nyugdíjjárulék (tagdíj) alapját a foglalkoztató által megállapított és folyósított társadalombiztosítási ellátás, valamint a szociális ellátásnak nem a foglalkoztatót terhelő összege, a jövedelmet pótló kártérítés (keresetpótló járadék), a szerzői jogi védelem, a vagyoni jog (védelem alatt álló jog, oltalmi jog) felhasználásának ellenértékeként kifizetett díj, a késedelmes teljesítéshez kapcsolódó kamat.

A munkavállaló a nyugdíjjárulékot, tagdíjat a járulékalapul szolgáló jövedelme után fizeti meg, nem fizet viszont a járulékalapot képező természetbeni juttatás adóalapként megállapított értékének személyi jövedelemadóval növelt összege után.

A munkavállalók az őket terhelő járulékot egy meghatározott jövedelemhatárig fizetik meg. Ezt a határt Magyar Köztársaság költségvetéséről szóló törvényben az egy naptári napra határozzák meg, mely 2010. évre 7.453.300 HUF, napi 20.420 HUF. Az e szint feletti keresetrészek után az egyéneknek nem kell a járulékot megfizetni. E jövedelemhatárt az

egyidejűleg fennálló jogviszonyokból származó keresetek, illetve jövedelmek összegzésével kell alkalmazni. A munkáltatói járulékfizetési kötelezettség számításánál nincs felső jövedelemhatár, azt korlátozás nélkül meg kell fizetni.

2007. április 1-jétől a saját jogú nyugdíjas foglalkoztatott, a kiegészítő tevékenységet folytató egyéni -, és a kiegészítő tevékenységű társas vállalkozó is köteles a 9,5 %-os egyéni nyugdíjjárulékot megfizetni. Ennek ellentételezésére 365 nap szolgálati időnként a nyugdíját a járulékalapjául szolgáló keresete, jövedelme havi átlagának 0,5-0,5 %-ával növelik.

A járulék-befizetés adminisztrációját, a beszedés, behajtás, ellenőrzés feladatait az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal látja el, amelyet a Pénzügyminisztérium felügyel.

Az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapból teljesítik a hagyományos rendszer szerinti nyugdíjakat és a vegyes rendszerben a jövőben keletkező I. nyugdíjpillérbeli kötelezettségeket. Az Alap részére a központi költségvetés a magán-nyugdíjpénztári befizetések miatt kieső bevételt évente megtéríti. Az Alap ezután is fennmaradó esetleges hiányát szintén a központi költségvetés finanszírozza. Az említett jogcímenen történő központi költségvetési megtérítést az államháztartásról szóló törvény rendelkezései garantálják. Az Állami Nyugdíjbiztosítási Alap a Magyar Köztársaság államháztartásának önálló, elkülönült fejezetét képezi.

A magán-nyugdíjpénztárakban felhalmozott egyéni befizetések, illetve azok befektetését szervező pénztárak nem képezik az államháztartás részét, az egyéni nyugdíjszámlán vezetett illetve jóváírt összegek az egyének magántulajdonát képezik. A pénztárak működéséhez az alapítók különféle támogatásokkal járulnak hozzá (pl. épület, számítástechnikai infrastruktúra biztosítása, a személyzeti költségekhez hozzájárulás).

A nemzetközi és hazai tőkepiacon az elmúlt időszakban bekövetkezett folyamatok jelentős mértékben befolyásolták a pénztári befektetések eredményét. Az elmúlt 11 évet tekintve a magánnyugdíjpénztárak az egyéni számlákon jóváírt befizetéseket megőrizték. A 11 év egészére pozitív hozamot értek el. A magánnyugdíjpénztárak 1999 és 2008. között vagyonnal súlyozott éves nettó pénztári átlaghozama + 5,7, míg az önkéntes pénztárak teljesítménye ezen időszak alatt évi +6,9 százalék volt.

A magán-nyugdíjpénztári rendszer megerősítése érdekében 2009. év közepén olyan intézkedések történtek, melyek a felhalmozott megtakarítások biztonságának növelését és a megfelelő pénztári működést szolgálják. A megtakarítások reálértékének megőrzésére 2010. január 1-jétől bevezették a hozamgaranciát, melyet a pénztárak garanciaalapja fogja finanszírozni. A változások segítik a pénztárak között átlépő tagok tudatos választását, továbbá meghatározták a pénztári vagyonkezelési költségek 2011-től történő fokozatos csökkentését is.

A nyugdíjbiztosítás irányítási és szervezeti rendszere

1998-ban a társadalombiztosítási nyugdíjbiztosítás irányítási rendszerében is érdemi változás történt. Az 1993-98 között működött önkormányzati irányítást közvetlen állami irányítási konstrukció váltotta fel. A kormányzati irányítás átmenetileg a Miniszterelnöki Hivatal, majd 1999. nyarától a Pénzügyminisztérium erre a célra kinevezett politikai

államtitkárán keresztül valósult meg. 2001. január 1-jétől a Nyugdíjbiztosítási Alap felügyeletét és központi hivatali szerve irányítását közvetlenül a pénzügyminiszter látja el.

2002 júniusától az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság irányítása átkerült az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter feladatkörébe, jelenleg a szociális és munkaügyi miniszterhez tartozik.

A társadalombiztosítási rendszer - ideértve a hagyományos rendszert és az új vegyes rendszer I. pillérét - szakmai irányítása és a társadalombiztosítási nyugellátásra vonatkozó jogszabályok előterjesztése az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter hatáskörébe tartozik. Az új vegyes rendszer II. pillére továbbá a III. pillér (az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak) a pénzügyminiszter szakmai irányítása alá tartozik. A magán-nyugdíjrendszerre, valamint az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárakra vonatkozó jogszabályok, továbbá a biztosítottakról és a járulékfizetésről szóló jogszabályok előterjesztése szintén a pénzügyminiszter hatáskörébe tartozik.

A II. és a III. pillér állami felügyeletét 2000. április 1-jétől a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete látja el. 2000. április 1-je előtt a II. és a III. pillér felügyeletét pedig a pénzügyminiszter alá tartozó Állami Pénztárfelügyelet végezte.

A magán-nyugdíjpénztárak és az önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztárak non-profit elvű, demokratikusan működő intézményrendszert alkotnak, amelyben a döntéseket közvetlenül, illetve választott testületeken keresztül közvetve a tagok hozzák.

A következőkben részletesen bemutatjuk a kötelező nyugdíjbiztosítás keretében működő öregségi, rokkantsági, özvegyi nyugdíj és árvaellátás rendszerének magyarországi főbb jellemzőit, a jogosultsági feltételeket, a nyugdíjkiszámítási képletet, az ellátási mértékeket, a nyugdíjak minimális összegeit. Mindezeket a jellemzőket külön-külön prezentáljuk az új I. és a II. pillérre, valamint a hagyományos társadalombiztosítási pay-as-you-go rendszerre. Itt szögezzük le, hogy számos esetben külön az I. pillérre vonatkozó információkat nem említjük meg, s ennek az az oka, hogy azok sok esetben teljesen azonosak a hagyományos pay-as-you-go rendszerrel, így a jobb áttekintés érdekében csak az eltéréseket ismertetjük.

A nyugdíjbiztosítást szabályozó hatályos törvények:

A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény.

A magánnyugdíjról és a magán-nyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény.

A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint a szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény.

A rehabilitációs járadékról szóló 2007. évi LXXXIV. számú törvény.

A nyugdíjszabályok Magyarország EU-s tagságával összefüggő alakulása

Az Európai Unióban a tagországok szociális biztonsági rendszerei – ezen belül a nyugdíjbiztosítási rendszerei – lényeges eltérést mutatnak mind a biztosításra kötelezettek, mind a jogosultsági feltételek, mind a nyújtott ellátások tekintetében. A tagországok belső rendszereinek jogharmonizációja jelenleg nem közösségi célkitűzés. Ez azt jelenti, hogy a nyugdíjrendszer szabályozása nemzeti hatáskörbe tartozik, így a magyar nyugdíjszabályokat az EU-tagság miatt nem kellett megváltoztatni. E téren a tagországokat koordinációs kötelezettség terheli. Ennek célja, hogy a tagállamokon belül mozgó munkavállalók, önálló vállalkozók egy-egy tagországon belül szerzett jogosultságának és biztosítási kötelezettségének eltéréseiből adódó hátrányokat kiküszöböljék. Ezeket a kötelezően alkalmazandó koordinációs szabályokat az 1408/71. (EGK) sz. tanácsi rendelet és ennek végrehajtására kiadott 574/72. (EGK) sz. tanácsi rendelet tartalmazzák. E koordinációs rendeletek a következő négy alapelvet érvényesítik:

- 1) Egyenlő elbánás elve, amely szerint a tagországok polgárai, az állampolgárságuktól függetlenül az egyes tagországok szociális biztonsági rendszereiben az egyes tagországok állampolgáraival azonos elbírálást élveznek, mind a jogosultságok, mind a kötelezettségek tekintetében.
- 2) Egy tagállam joghatósága alá tartozás elve, amelynek célja, hogy egyidejűleg párhuzamosan fennálló többes biztosítási kötelezettség (átfedés) ne keletkezzen. Főszabályként a munkavállalás helye szerinti tagállam jogszabályai alkalmazandók.
- 3) A jogosultságok összeszámításának elve, amely a több tagországban megszerzett jogosultságok védelmét biztosítja.
- 4) Az ellátások korlátlan exportálhatóságának elve, amely lehetővé teszi, hogy az egyszer már elismert jogosultságokat az érintettek korlátozás nélkül élvezhessék.

A koordináció szabályait a tagállamok szociális biztonsági, nyugdíjbiztosítási feladatai ellátására kijelölt igazgatási szervei és nemzeti bíróságai eljárásaik során kötelesek alkalmazni.

A koordinációs szabályok alkalmazása – konkrét példával szemléltetve – a nyugdíjszámításban a következőket jelenti:

Egy adott személy az EU három tagállamában dolgozott, és Magyarországon 10 év, Spanyolországban 8 év, Franciaországban 12 év, összesen tehát 30 év biztosítási időt szerzett. Önmagában a Magyarországon elért 10 év magyar nyugdíjra nem jogosítaná, hiszen a magyar szabályok szerint az öregségi nyugdíjra (résznyugdíjra) jogosultsághoz jelenleg

legalább 15 év szükséges. A tagországokban szerzett jogosultságok összeszámításának elve azonban öt magyar nyugdíjra is jogosítja. A koordinációs szabályok szerint mind a három tagország köteles figyelembe venni a teljes életpálya alatt szerzett összeszámított biztosítási időket, a példában a 30 évet. A nyugdíjszámítás két lépésben történik. Először mindegyik tagország a saját belső szabályait alkalmazva meghatározza a 30 évhez tartozó nyugdíj elméleti összegét, mintha minden időt nála szereztek volna. A második lépésben a tagállamok a náluk elért biztosítási idő arányában kiszámítják az őket terhelő nyugdíjrészt. Ez azt jelenti, hogy a tagországokban számított elméleti nyugdíjösszegnek a 10/30-ad része lesz a magyar nyugdíjrész, a 8/30-ad része lesz a spanyol nyugdíjrész és a 12/30-ad része a francia nyugdíjrész. A példában jelzett személy így a három tagország nyugdíjfolyósító szervétől fog nyugdíjat kapni. A nyugdíjra jogosultság a tagországok nyugdíjkorhatárának elérésétől nyílik meg. A példa szerinti esetben a francia nyugdíjrészt a jelenlegi 60 év korhatártól, a magyar nyugdíjrészt pedig a születési évükhöz igazodó átmeneti korhatártól, a 1957-ben vagy azt követően születettek esetében már 65. életév elérését követően, a spanyol nyugdíjrésszel egyidejűleg az ott érvényes 65 év korhatártól folyósítják, abba az országba, ahol a nyugdíjas lakik.

Ki kell emelni, hogy a koordinációs szabályokat a Magyarország EU-csatlakozási időpontja előtt és után biztosítási jogviszonnal rendelkező személyekre egyaránt kell alkalmazni, beleértve a korábban más tagországban biztosítási időt szerzett, már nyugdíjas személyeket is. Ez utóbbi esetben – a benyújtott igénybejelentés alapján – a magyar nyugdíj újraszámításra kerül, és az érintett tagországban is nyugdíj-megállapításra kerül sor.

A nyugellátások igénylésére az E 200-as nyomtatványt kell használni, amely a nyugdíjbiztosítás igazgatási szerveinél szerezhető be. A koordinációs rendeleteken alapuló magyar nyugdíjakat a Közép-magyarországi Regionális Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság fogja megállapítani. Több tagállamban szerzett biztosítási idő esetén a fő szabály az, hogy a nyugdíj-igénybejelentést az állandó lakóhely szerinti tagállam illetékes szervénél kell benyújtani. Ha az igénylő olyan tagállam területén él, amelynek jogszabályi hatálya alá nem tartozott, akkor az utolsó biztosítás helye szerinti tagállamban kell igényét bejelentenie.

2. Öregségi nyugdíjrendszer

A kötelezően biztosítottak személyi köre:

Magyarországon a kötelező nyugdíjbiztosítás kiterjed minden kereső tevékenységet folytató polgárra, tekintet nélkül arra, hogy tevékenységét milyen jogi formában végzi.

A biztosítottak főbb csoportjai a következők szerint tagolhatók:

- Munkaviszonyban állók, ide sorolandók az országgyűlési képviselők, közalkalmazotti, közszolgálati jogviszonyban, ügyészségi szolgálati jogviszonyban, bírósági jogviszonyban, igazságügyi alkalmazotti szolgálati viszonyban, hivatásos nevelőszülői jogviszonyban állók. Biztosítottak továbbá a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai, a Magyar Honvédség szerződéses állományú tagjai, a katonai szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékos katonák tekintet nélkül arra, hogy foglalkoztatásuk teljes vagy részmunkaidőben történik, s hogy mennyi a keresetük.
- A szövetkezetek tagjai, ha a szövetkezet tevékenységében munkaviszony vagy vállalkozási jellegű jogviszony keretében személyesen közreműködnek.
- A tanulószervezetek alapján szakképző iskolai tanulmányokat folytató tanulók.
- Álláskeresési támogatásban részesülő személyek.
- Kiegészítő tevékenységet folytatóknak nem minősülő egyéni vállalkozók.
- Kiegészítő tevékenységet folytatóknak nem minősülő társas vállalkozók.
- A díjazás ellenében munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében (bedolgozói, megbízási, felhasználási szerződés alapján, egyéni vállalkozónak nem minősülő vállalkozási jellegű jogviszonyban, segítő családtagként) személyesen munkát végző személyek, amennyiben az e tevékenységéből származó, tárgyhavi járulékalapot képező jövedelmük eléri a minimálbér havi összegének 30 %-át, illetőleg naptári napokra annak harmincad részét.
- A munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében munkát végző személynek minősülnek, akik alapítvány, társadalmi szervezetek szövetsége, társasház közösség, egyesület, köztestület, közhasznú társaság, kamara, gazdálkodó szervezet választott tisztségviselői, szövetkezet vezető tisztségviselője, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak, a magán-nyugdíjpénztárak választott tisztségviselői, a helyi (települési) önkormányzat választott képviselői (tisztségviselői), társadalmi megbízatású polgármesterek, amennyiben járulékalapot képező jövedelemnek minősülő tiszteletdíjuk, díjazásuk eléri a tárgyéven érvényes minimálbér havi összegének 30 %-át, illetve naptári napokra annak 30-ad részét.
- A mezőgazdasági őstermelők, ha a rájuk irányadó nyugdíjkorhatárig hátralévő idő és a már megszerzett szolgálati idő együttesen legalább 20 év, néhány speciális feltételt kivéve.
- Az egyházi személyek, a szerzetesrend tagjai.

Szünetel a biztosítás a fizetés nélküli szabadság, a munkavégzési (szolgáltatelljesítési) kötelezettség alóli mentesítés, valamint az igazolatlan távollét időtartama alatt,

kivéve

- ha a fizetés nélküli szabadságot három évesnél fiatalabb gyermek gondozása, nyolc évesnél fiatalabb gyermek után járó gyermeknevelési támogatásra való jogosultság, vagy tizennégy évesnél fiatalabb gyermek után járó gyermekgondozási segélyre jogosultság, illetőleg tizenkét évesnél fiatalabb beteg gyermek otthoni ápolása címén vették igénybe,
- ha a munkavégzés alóli mentesítés idejére a munkaviszonyra vonatkozó szabály szerint átlagkereset (távolléti díj), táppénzfizetés történt.

Szünetel a biztosítás az előzetes letartóztatás, szabadságvesztés tartama alatt is, *kivéve*, ha a letartóztatottat az ellene emelt vád alól jogerősen felmentették, vagy a büntetőeljárás megszüntették, továbbá, ha az elítéltet utóbb a bíróság jogerősen felmentette.

Szünetel továbbá az egyéni vállalkozói tevékenység szüneteltetésének ideje alatt, az ügyvéd, a szabadalmi ügyvivő biztosítása arra az időtartamra, amelyre kamarai tagságát szünetelteti.

A kötelező biztosítás nem terjed ki:

- külföldi állam Magyarországra akkreditált diplomáciai és konzuli képviselete személyzetének külföldi állampolgárságú tagjára, a külföldi állampolgárságú háztartási alkalmazottra, aki kizárólag a képviselet tagjának alkalmazásában áll; a képviselet tagjával közös háztartásban élő külföldi állampolgárságú családtagra (házastárs, gyermek), feltéve hogy az alkalmazottra, illetve a családtagra kiterjed a küldő állam vagy más állam társadalombiztosítási rendszere, továbbá a nemzetközi szervezet nemzetközi szerződés alapján mentességet élvező tisztviselőjére (alkalmazottjára) és vele közös háztartásban élő családtagjára (házastárs, gyermek), feltéve hogy kiterjed rájuk a nemzetközi szervezet szociális biztonsági rendszere;
- 2004. május 1-jétől a magyar jogszabályok szerint be nem jegyzett külföldi munkáltató által a Magyar Köztársaság területén foglalkoztatott külföldinek minősülő, harmadik állam polgárára, ha kiküldetés, kirendelés vagy munkaerő-kölcsönzés keretében végez munkát;
- az európai parlamenti képviselőre.

A fent említett, nem biztosított személyek társadalombiztosítási ellátására meghatározott kondíciókkal nyugellátásra jogosító szolgálati idő és nyugdíjalapot képező jövedelem szerzése céljából és egészségügyi szolgáltatásra megállapodást lehet kötni.

Tehát, ha a munkavégzés nem az előbbieken meghatározottak szerint történik, akkor a harmadik ország állampolgárára kiterjed a biztosítás.

Az egyidejűleg több biztosítással járó jogviszonyban álló személy biztosításának fennállását mindegyik jogviszonyában külön-külön bírálják el. A biztosítás az annak alapját képező jogviszony kezdetétől annak megszűnéséig áll fenn. A munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban munkát végző személyek biztosítását havonta kell elbírálni, és a biztosítási kötelezettség elbírálásánál, az ugyanannál a foglalkoztatónál a naptári hónapban elért, járulékalapot képező jövedelmeket össze kell számítani.

E személyek biztosítása akkor is fennáll, ha az ellátások folyósítását közvetlenül megelőző napon biztosítottak voltak és

- táppénzben, baleseti táppénzben, terhességi gyermekágyi segélyben,
- gyermekgondozási segélyben, gyermeknevelési támogatásban, ápolási díjban részesülnek,

A biztosítottak minősülő személy biztosítással járó jogviszonyának 1997. december 31. napját követő időtartama szolgálati időnek számít, ha erre az időszakra az előírt nyugdíjjárulékot megfizették. Szolgálati időként kell figyelembe venni a szóban lévő időtartamot akkor is, ha a foglalkoztató a biztosított keresetéből, jövedelméből a nyugdíjjárulékot levonta, azonban annak befizetését részben vagy egészben elmulasztotta, függetlenül attól, hogy a nyugdíjjárulék behajtására tett intézkedés eredményre vezetett-e. Ha a biztosítás ténye, illetőleg a biztosítással járó jogviszony időtartamára vonatkozó adatok a társadalombiztosítási igazgatási szervek nyilvántartásaiból megállapíthatók, azonban a nyugdíjjárulék levonásának (befizetésének) ténye - a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv által beszerzett - okiratok (igazolások) alapján sem állapítható meg, vagy az okiratok (igazolások) hiányában, illetőleg a foglalkoztató megszűnése miatt nem bizonyítható, a nyugdíjjárulék levonását (megfizetését) vélelmezni kell.

A biztosítással járó jogviszony 1998. január 1. napját megelőző időtartamát az 1997. december 31-én hatályos jogszabályok alapján kell szolgálati időként figyelembe venni. Ezek a szabályok - néhány kivételtől eltekintve - lényegében megegyeznek a jelenleg hatályos szabályokkal. A kivételek közül kiemeljük, pl. a felsőfokú intézmény nappali tagozatán folytatott tanulmányok 1998. január 1-ét megelőző idejét, amely járulékfizetés nélkül szolgálati időnek számít, az ezt követő tanulmányi idő csak megállapodás keretében történő járulékfizetés esetén számítható be.

Az öregségi nyugdíjjogosultság feltételei

Minimális biztosítási (szolgálati idő)

- A hagyományos rendszerben és az I. pillérben a résznyugdíjhoz 15 év biztosítási, illetve járulékfizetési idő szükséges, a teljes nyugdíjra jogosultsághoz 20 évet kell teljesíteni. A biztosítási időbe járulékfizetés nélkül beszámítanak a betegszabadságon, táppénzen, terhességi-gyermekágyi segélyen töltött idők. A sorkatonaság idejét is figyelembe kell venni, ez esetben a járulékot a Nyugdíjbiztosítási Alap számára a központi költségvetés fizette meg. A gyermek 3, illetve 14 éves koráig igénybe vehető gyermekgondozási segély ideje is biztosítási időnek számít. Ez esetben a munkáltatói járulékot (24 %) a központi költségvetés, az egyéni járulékot (9,5 %-ot, illetve magánnyugdíjpénztár tagja esetében 8 + 1,5 %-ot) pedig a GYES-t igénybe vevő szülő fizeti. Biztosítási időnek számít a munkanélküli ellátás, álláskeresési támogatás ideje is, ez esetben a munkáltatói járulékot az ellátást folyósító munkaügyi központ fizeti, az egyéni járulékot pedig a munkanélküli ellátásból, álláskeresési támogatásból vonják le.
- Szolgálati időnek számít a 2008-ban bevezetett rehabilitációs járadék folyósításának ideje is, ezért a járadékból az egyéni nyugdíjjárulékot le kell vonni.
- A biztosítási éveket az alkalmazotknál akkor is figyelembe kell venni, ha a munkáltató megsértve a szabályokat, nem fizette meg az előírt járulékot, illetve csak egy részét utalta át. A munkáltatói mulasztás következményeit ugyanis jogilag nem lehet a vétlen alkalmazottra hárítani. Ha azonban az egyéni vállalkozó, vagy a társas-vállalkozások

tagjai nem fizetik be a járulékot, akkor ennek jogkövetkezményei vannak. A társas vállalkozás tagja és az egyéni vállalkozók esetében azok az időtartamok, amelyekre nem teljesítették a járulék befizetését, nem számítanak be a biztosítási időbe. A járuléktartozás utólagos megfizetése esetén korrigálják e biztosítási idők beszámításával a nyugdíjat.

- A II. pillérben minimális magán-nyugdíjpénztári tagsági idő nincs előírva. 180 hónapnál rövidebb tagdíjfizetési idő esetén a szolgáltatás egy összegben igénybe vehető.

Nyugdíjkorhatár

- Mindkét pillérben az öregségi nyugdíjra jogosító korhatár 1997-től fokozatos emelkedéssel, 2010-ig mindkét nem esetében egységesen a 62. év volt. A férfiaknál 60 évről, a nőknél 55 évről emelkedett a korhatár, kétévente 1-1 évvel. A férfiaknál 2001-ben, az 1939-ben született korosztálynál teljesült első ízben a 62 év korhatár.

A nőknél 2009-ben, az 1947-ben született korosztálynál valósult meg először a 62 év korhatár. A korhatár emelésének 2009-ig érvényes átmeneti szabálya az érintett korosztályok számára a következő fokozatosságot, és a hosszabb biztosítási idővel rendelkezők esetében az alábbi emelt korhatár előtti nyugdíjazási feltételeket rögzítette:

Születési év	Új irányadó korhatár életkora	Nyugdíj-jogosultság éve	Korhatár előtti nyugdíjazás		Korhatár előtti nyugdíjazásra jogosító szolgálati idő (év)	
			Legkorábbi életkora	Legkorábbi dátuma	Csökkentés nélküli nyugdíjhoz	Csökkentett nyugdíjhoz
Nők						
1940	56	1996	55	1995	34	29-33
1941	57	1998	55	1996	34	29-33
1942	57	1999	55	1997	34	29-33
1943	58	2001	55	1998	35	30-34
1944	59	2003	55	1999	36	31-35
1945	60	2005	55	2000	37	32-36
1946	61	2007	56	2002	38	33-37
1947	62	2009	57	2004	38	33-37
Férfiak						
1938	61	1999	60	1998	37	32-36
1939	62	2001	60	1999	38	33-37

• Nyugdíjkorhatár 2010-től

A 2009. évi XL. törvénnyel a nyugdíjkorhatár ismételt emelésére került sor. Az öregségi nyugdíjkorhatár fokozatosan emelkedik 62 évről 65 évre. Szigorodnak a nyugdíjba vonulás és a korhatár előtti nyugdíjazás feltételei is.

Az átmeneti rendelkezések értelmében, aki 2009. december 31-éig az öregségi teljes, illetve résznyugdíjhoz szükséges életkort betöltötte és az előírt szolgálati időt megszerezte, e jogosultságát bármikor érvényesítheti. Ez esetben az öregségi nyugdíjkorhatárnak a 2009. december 31-dikén hatályos rendelkezés szerinti életkort kell tekinteni.

A nyugdíjkorhatár az 1952. január 1-je előtt született személyek esetében változatlanul 62. életév marad.

Az ezt követően születettek esetében a nyugdíjkorhatár fokozatosan emelkedik a születési évek függvényében az alábbiak szerint:

- 1952-ben született, a 62. életév betöltését követő 183. nap,
- 1953-ban született, a betöltött 63. életév,
- 1954-ben született, a 63. életév betöltését követő 183. nap,
- 1955-ben született, a betöltött 64. életév,
- 1956-ban született, a 64. életév betöltését követő 183. nap,
- 1957-ben vagy azt követően, a betöltött 65. életév.

A korhatáremelés tehát első alkalommal az 1952. január 1-jén született férfiakat és nőket egyaránt érinteni fogja, mert esetükben már nem 62. életév betöltése az irányadó, hanem az ezt követő 183. nap, azaz 2014. július 3-dika.

Az 1957. január 1-jén vagy azt követően születettek esetében viszont már egyértelműen 65. életév a nyugdíjkorhatár, amely legkorábban 2022. január 1-jén fog bekövetkezni.

Változatlan feltétel marad az öregségi teljes nyugdíj esetében a minimális 20 év, a résznyugdíj esetén pedig a 15 év szolgálati idő.

Jogviszony megszüntetése

Szigorodik az ellátás igénybevételének feltétele is. 2010-től mind a korhatár előtti, ún. előrehozott nyugdíj, mind pedig az irányadó nyugdíjkorhatár betöltését követően igényelt öregségi nyugdíj tekintetében is kötelező jogosultsági feltétel a biztosítással járó jogviszony megszüntetése. Ez azt jelenti, hogy sem Magyarországon, sem EU/EGT államban - ideértve Svájcot is - sem pedig szociális biztonsági egyezmény alá tartozó államban az igénylő biztosítással járó jogviszonyban - néhány kivételtől eltekintve - nem állhat.

A jogviszony megszüntetését az igénylő nyilatkozatával, illetve az ügyben hatáskörrel rendelkező külföldi szerv adatszolgáltatásával lehet igazolni.

Ez azt jelenti, hogy ha egy magyar állampolgár az előrehozott öregségi nyugdíj életkor és szolgálati időre vonatkozó jogosultsági feltételeivel 2010. január 5-étől rendelkezik, és kéri az ellátás megállapítását, de nyilatkozata szerint ezen a napon munkaviszonyban áll, úgy részére az ellátást nem lehet megállapítani.

(Például az 1948. január 10-én született férfi öregségi nyugellátást igényel a 62. életéve betöltése napjától, 2010. január 10-étől. 1967. július 1-jétől 2009. december 31-éig 22 év 10 nap szolgálati időt szerzett. Az igénylő nyilatkozata alapján 2009. július 1-jétől 2010. január hónapban is Ausztriában munkaviszonyban áll. Ezért az igénylő részére 2010. január 10-dikétől - a 62. életéve betöltése ellenére - az öregségi nyugdíj nem állapítható meg.)

Ellátások

A nyugellátás számításának szabályai

A hagyományos rendszerben és az I. pillérben a nyugdíj összege függ a keresetek nagyságától és a biztosítási idő hosszától. A nyugdíj kiszámításához az 1988-tól a nyugdíjba vonulás időpontjáig elért kereseteket kell alapul venni.

Minden olyan keresetet, jövedelmet számba kell venni, amelyből az egyéntől nyugdíjjárulékot vontak, illetve az önfoglalkoztatók, maguk után befizették. Az egyes években elért bruttó keresetből az adott évi adótábla alkalmazásával levonják az arra jutó személyi jövedelemadót, s így az egyes évekre számított nettó kereseteket valorizálják a nyugdíjazást megelőző második év szintjére. 2008. január 1-jétől változtak a számítási szabályok. Ennek lényege, hogy az addigi „félnettó” átlagkereset helyett a teljes nettó átlagkeresetet, vagyis az egyéni járulékokkal csökkentett összeg átlagát kell figyelembe venni. A bruttó keresetből először levonják a biztosított által fizetett járulékokat, azaz a nyugdíjjárulékot, a magánnyugdíjpénztári tagdíjat, az egészségbiztosítási és a munkavállalói járulékot.

E járulékokkal csökkentett keresetből kell számítani és levonni a személyi jövedelemadót.

2008. január 1-jétől teljessé vált a keresetek valorizálása is. Ez azt jelenti, hogy a nyugdíjazás évét megelőző minden év nettó átlagkeresetét a nyugdíjazás előtti év szintjére felszorozzák. A valorizációs szorzók az egyes évek országos nettó átlagkereset-növekedésének indexéből kerülnek kiszámításra, és minden évben az aktuális valorizációs szorzókat a kormányrendelet mellékletében közzéteszik. Az egyes évek ily módon valorizált nettó kereseteit összegzik és az 1988-tól biztosításban töltött napok figyelembevételével éves, illetve havi átlagot számolnak. Ebből az átlagos nettó keresetből a biztosítási évek számához rendelt rátával adódik az egyének induló nyugdíjának összege.

Biztosítási évek száma	Nyugdíjrátá a nettó átlagkereset %-ában
15	43,0
16	45,0
17	47,0
18	49,0
19	51,0
20	53,0
21	55,0
22	57,0
23	59,0
24	61,0
25	63,0
26	64,0
27	65,0
28	66,0
29	67,0
30	68,0
31	69,0
32	70,0
33	71,0
34	72,0
35	73,0
36	74,0
37	75,5
38	77,0
39	78,5
40	80,0
	És minden további évre 2,0-2,0 százalék

Az I. pillér nyugdíjrátája a fenti hagyományos rendszer szerinti rátának a 75%-a. Gyakorlatilag a hagyományos rendszer szerint kiszámítják a nyugdíj összegét, és annak a 75%-a lesz az I. pillérben szerzett nyugdíj. Ebből az is kitűnik, hogy az új kétpilléres nyugdíjrendszerbe átlépett biztosítottak számára az 1998-at megelőzően a hagyományos rendszerben szerzett korábbi teljes biztosítási időket az új rendszer 25%-kal leértékeli. Ez az a nyugdíjcsökkenés, amit a II. pillér kompenzál, illetve a hozamgaranciával biztosít, sőt meghaladni fog, a befizetések minél hatékonyabb befektetése révén elérhető hozammal, s a pénztárak költségtakarékos működésével. A kompenzációt értelemszerűen befolyásolja a korábbi és az új rendszerben eltöltött biztosítási idők aránya is.

A nyugdíj alapjául szolgáló nettó átlagkeresetnek egy meghatározott összeg feletti része nem vehető teljes egészében számításba. Minden évben módosul az ún. csökkentett beszámítási skála. 2010. január 1-jétől megállapításra kerülő ellátások esetében

289 000 forint alatti átlagkereset rész	100 százalékát,
289 001 – 328 000 forint közötti átlagkereset	90 százalékát,
328 001 – 370 000 forint közötti átlagkereset	80 százalékát,
370 000 forint feletti átlagkereset	70 százalékát,

veszik figyelembe.

A jelenlegi törvény 2013-tól nem a nettó, hanem a bruttó, vagyis a személyi jövedelemadóval nem csökkentett átlagkeresetből rendeli el a nyugdíjszámítást és új, a biztosítási éveket egyenlő növekménnyel értékelő nyugdíjráták alkalmazását is előírja, a következők szerint:

Biztosítási évek száma	Nyugdíjrátája a bruttó átlagkereset %-ában	
	A hagyományos rendszerben	Az I. pillérben
20	33,00	24,4
21	34,65	25,62
22	36,30	26,84
23	37,95	28,06
24	39,60	29,28
25	41,25	30,50
26	42,90	31,72
27	44,55	32,94
28	46,20	34,16
29	47,85	35,38
30	49,50	36,60
31	51,15	37,82
32	52,80	39,04
33	54,45	40,26
34	56,10	41,48
35	57,75	42,70
36	59,40	43,92
37	61,05	45,14
38	62,70	46,36
39	64,35	47,58
40	66,00	48,80
	És minden további évre 1,65-1,65 százalék	És minden további évre 1,22-1,22 százalék

A II. pillér szolgáltatásai járadéktípusú, illetve egyösszegű szolgáltatások lehetnek. Az egyösszegű kifizetések feltételeit a törvény egyértelműen szabályozza, s a járadéktípusokat is meghatározza. A pénztáraknak az előírtak közül legalább egyféle járadéktípust kötelezően nyújtaniuk *vagy* vásárolniuk kell, de többfélét is kínálhatnak, amelyet a szolgáltatási szabályzatukban kell meghatározniuk. A pénztártag egyéni számláján lévő összeget meghatározott esetekben a kedvezményezett örökli. A többféle járadékszolgáltatást nyújtó pénztárak esetén azok közül a pénztártag szabadon választhat.

A nyújtható járadékszolgáltatások típusai a következők:

- a tag számára élete végéig havonta előre folyósított járadék (életjáradék),
- olyan életjáradék, amelyet a pénztár a nyugdíjszolgáltatás megkezdésének időpontjától számított, előre meghatározott időtartam (határozott időtartam) lejártáig a pénztártagnak, illetve kedvezményezettjének (örökösének), a meghatározott időtartam lejárta után a pénztártag élete végéig folyósít (elején határozott időtartamos életjáradék),
- olyan életjáradék, amelyet a pénztár a pénztártag részére élethosszig folyósít, majd annak halála után kedvezményezettje részére a pénztár szolgáltatási szabályzatában előre meghatározott időtartam lejártáig folyósít (végén határozott időtartamos életjáradék),
- kettő vagy több életre szóló életjáradék: a pénztártag és kedvezményezettje(i) részére járó nyugdíjszolgáltatás, amelyet addig folyósítanak, ameddig legalább egyikük életben van.

Az egyösszegű szolgáltatás a következő esetekben nyújtható:

- a pénztártag halála után a kedvezményezett részére az egyéni számlán lévő összeg kifizethető. Az egy összegben történő kifizetés helyett a kedvezményezett dönthet úgy, hogy az összeget a tagsági viszony folytatása mellett a pénztárban hagyja, *vagy* azt más pénztárba viszi át,
- annak a pénztártagnak a kérésére, aki a nyugdíjkorhatár eléréséig a különböző pénztárakban eltöltött tagsági viszonyának egybeszámításával sem fizetett 180 havi tagdíjat, kérésére egyösszegű kifizetés teljesíthető. Ha a pénztártag nem az egyösszegű kifizetést kéri, részére járadékszolgáltatást kell megállapítani.

A nyugdíj minimális és maximális összege

A hagyományos társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben legalább 20 év biztosítási időt előíró teljes öregségi nyugdíj minimális összege 2010-ben havonta 28.500 HUF. Az I. pillérben a nyugdíjminimum az előbbinek a 75%-a, vagyis 21.375 HUF. A résznyugdíjnak nincs minimuma.

A minimum szabály azzal a további korlátozással is kiegészül, hogy a nyugdíj nem lehet több, mint a nyugdíjszámításhoz alapul szolgáló átlagkereset összege.

A II. pillér által nyújtott életjáradéknak nincs garantált minimuma.

A nyugdíjak maximális összege az I. pillérben és a hagyományos rendszerben nincs rögzítve, ezt közvetve szabályozza az egyéni nyugdíj járulékfizetés alapjaként szabályozott jövedelemhatár. Ennek összege 2010-ben napi 20.420 HUF, évi 7.453.300 HUF. Ebből a nyugdíjba beszámítható maximális keresetből, a biztosítási idő hosszától és a kereset csökkentett beszámításától függően eltérő nyugdíjrátákkal eltérő egyéni nyugdíjmaximumok adódnak. Az eltéréseket tovább fokozza még az is, hogy a biztosítási plafon 1993-tól került alkalmazásra, 1988-1993 februárja között a járulékfizetés és a nyugdíj alapjául beszámítható átlagkereset nem volt maximálva.

A II. pillérben elérhető járadék maximális összege nincs közvetlenül meghatározva. Ezt közvetve befolyásolja a tagdíjfizetési jövedelemhatár, amely azonos az I. pillérben és a hagyományos rendszerben előírt járulékfizetési jövedelemhatárral. Ezen kívül a II. pillérben elérhető járadék összege annál nagyobb, minél hosszabb ideig fizették a tagdíjat, s a pénztár minél kevesebb költséggel dolgozik és minél nagyobb befektetési hozamot ér el.

Eltartottak utáni kiegészítés

Magyarországon a nyugdíjas által eltartott hozzátartozók és gyermekek után a nyugdíjrendszer kiegészítő nyugdíjat, pótlékot nem biztosít. Az eltartottak támogatása függetlenül attól, hogy a családfő nyugdíjas, munkanélküli vagy kereső, a nyugdíjbiztosítástól elkülönülten működő, személyi jövedelemadó terhére finanszírozott szociális rendszer keretében történik.

A nyugdíjak évenkénti emelése

A nyugdíjak évenkénti emelése 2000-től az árak és a keresetek növekedésének mértékéhez igazodott. Ezt megelőzően általában a keresetek növekedésével azonos mértékű nyugdíjindexálás valósult meg. 2000-ben a keresetek tervezett növekedésének 70%-ából és az árak tervezett emelkedésének 30%-ából számították a nyugdíjemelés mértékét, és ezt januárban realizálták. Ha az említett mutatók várható értéke a tervezettnél nagyobb volt, akkor november hónapban korrekciós nyugdíjemelés történt januári visszamenőleges hatállyal. A jogszabály 2001-től az ún. svájci indexálás szabályát rendszerjelleggel rögzítette, vagyis az árak és a keresetek növekedésének számtani átlagával azonos mértékű nyugdíjemelési rendszer érvényesült.

2009. december 31-ét követően módosulnak a nyugdíjemelésre vonatkozó rendelkezések. Fő szabályként az inflációkövető indexálás lép életbe az átlagkereset növekedés a bruttó hazai termék változatlan áron számított növekedésének (továbbiakban GDP) változásától függően, kerül figyelembevételre. Eszerint a tárgyév január 1-je előtti időponttól megállapított társadalombiztosítási nyugellátásokat minden év január hónapjában a GDP nagyságától függően az adott évre tervezett fogyasztói árnövekedés, valamint a tervezett országos nettó átlagkereset-növekedés meghatározott arányában emelik. A tárgyévi tervezett adatokat a Magyar Köztársaság költségvetéséről szóló törvényben állapítják meg. 2010. évben, mivel a GDP tárgyévben tervezett mértéke nem éri el a 3 százalékot, így a törvény

szerint tervezett a fogyasztói árnövekedés mértékével emelik a nyugdíjakat. Ez 2010-ben 4,1 százalékot jelent.

A nyugellátásról szóló törvény a nyugdíjak egységes százalékos emelés módszerét is rögzíti, legkisebb és legnagyobb összegét nem határozza meg.

Nyugdíjprémium

A 2003-ban fokozatos bevezetett 13. havi nyugdíjjuttatás 2009.07.01-től megszűnt. Ezt a GDP növekedéséhez kötött feltételes nyugdíjprémium váltotta fel. A törvény 2010. január 1-jét követően nyugdíjprémium megállapítását teszi lehetővé, amennyiben a GDP változatlan áron számított növekedésének a tárgyévben várható mértéke a 3,5 százalékot meghaladja, és az államháztartás - költségvetési törvényben meghatározott - tárgyévi egyenlegcélja várhatóan teljesül.

Nyugdíjprémiumra az a személy jogosult, aki a tárgyévet megelőző év legalább egy napján, valamint a tárgyév novemberében a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer keretében járó, vagy azzal egy tekintet alá eső nyugdíjban részesül. Életkorra tekintet nélkül megilleti a rokkantsági-, baleseti rokkantsági és hozzátartozói nyugellátásban részesülőket, míg az öregségi típusú ellátásban részesülő személyeket kizárólag a rájuk irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltését követő évben illeti meg ez a juttatás.

Nyugdíjprémium összegét két szám szorzat adja. Ezek:

- a GDP változatlan áron számított növekedése – tárgyévben várható – mértékének 3,5-del csökkentett összege, de legfeljebb 4,
- a nyugellátás november havi összegének 25 százaléka, de legfeljebb 20.000 HUF.

A nyugdíjprémium összege legfeljebb 80.000 HUF lehet. A nyugdíjprémiumot - a meghatározott feltételek teljesülése esetén - külön kérelem benyújtása nélkül a november havi nyugellátással együtt folyósítják.

Korai nyugdíjazás

Magyarországon a korhatár fokozatos emelésével párhuzamosan a legalább 37 év szolgálati idővel rendelkezők részére megteremtették az emelt korhatár előtti nyugdíjazás intézményét. A 2009. évi törvénymódosítás megváltoztatta az előrehozott nyugdíjazás korábbi feltételeit. A jogszabályok eltérően rendelkeznek 2013. január 1-je előtt, illetve azt követően történő időszakokra.

A korai nyugdíjazásra való jogosultság együttes feltétele a születési évtől függően meghatározott korhatár betöltése, valamint az előírt szolgálati idő megléte és a biztosítással járó jogviszony megszüntetése. Az egyéni és társas vállalkozó esetében a korhatár előtti öregségi nyugdíj megállapítása során az érintett személyek biztosítási jogviszonya megszűnése napjának azt a napot megelőző naptári napot tekintik, amelytől kezdődően a nyugellátást megállapítják. A nyugellátást megállapíthatják csökkentéssel vagy e nélkül.

Az igénybevételi életkori feltételeinek növekedése megkívánta a rugalmas átmenet biztosításának megteremtését is. Ennek érdekében az érintett korosztályok számára a nyugdíj szabályok több átmeneti kedvezményt is tartalmaznak.

(Az öregségi nyugdíjra jogosultság 2010. januári 1-jétől hatályos életkori feltételeit, az e fejezet végén található - ONYF által készített - táblázat szemlélteti.)

Fő szabály szerint

Az előrehozott öregségi nyugdíj összegét a szolgálati idő hosszától függetlenül az igénylő életkorát figyelembe véve csökkentéssel határozzák meg.

Az öregségi nyugdíjkorhatár betöltését megelőző két évvel korai, un. előrehozott öregségi nyugdíjra jogosult:

- 1950. december 31-ét követően született férfi,
- 1958. december 31-ét követően született nő, aki

legalább 37 év szolgálati időt szerzett és az ellátásra való jogosultság vagy megállapításának napján munkavégzésre irányuló biztosítási jogviszonyban nem áll.

Az **irányadó korhatárnál egy évvel alacsonyabb** életkort betöltő személy esetében: csökkentés mértéke:

- a nyugdíj összegét annyiszor 0,3 százalékkal csökkentik, ahányszor 30 nap hiányzik a rá irányadó korhatárig.

Pl.: Amennyiben éppen 1 évvel, azaz 365 nappal korábban kéri az ellátás megállapítását a csökkentés mértéke $365/30=12 \times 0,3= 3,6$ százalék.

Tehát a megállapított ellátást 3,6 százalékkal fogják csökkenteni.

A **korhatár előtt maximum két évvel alacsonyabb** életkorban igénylők esetében a csökkentés mértéke:

- 3,6 százalék és továbbá annyiszor 0,4 százalék ahányszor 30 nap hiányzik a 61. életév betöltésétől.

Ebben az esetben az előzőhöz számított 3,6 százalékos csökkentéshez még további csökkentést is hozzászámítanak. Ami azt jelenti $360/30 = 12 \times 0,4 = 4,8+3,6 = 8,4$ százalék.

Összességében, az a személy, aki 24 hónappal előbb kíván nyugdíjban menni, mint a rá előírt korhatár és rendelkezik legalább 37 szolgálati idővel, annak számolnia kell azzal, hogy a nyugellátását 8,4 százalékkal csökkentik, melyet a korhatár betöltését követően sem kap vissza.

A fentieket egy példában szemléltetjük:

1953. június 10-én született 38 év szolgálati idővel rendelkező férfi 61. életévétől 2014. június 10-től előrehozott öregségi nyugdíjat kíván igénybe venni, ekkor 8,4 százalékos csökkentéssel kell számolnia. Ellenben, ha 2015. január 1-től kívánja a nyugellátását megállapíttatni, úgy, 3,6 százalék továbbá annyiszor 0,4 %-kal kell csökkenteni az ellátását ahányszor 30 nap hiányzik az irányadó nyugdíjkorhatárától 1 évvel alacsonyabb életkor betöltéséig.

Ez konkrétan $161 \text{ nap}/30 = 5 \times 0,4 = 2\%$. Tehát összesen $3,6+2 = 5,6$ %-os csökkentést jelent.

A **korai nyugdíjazás fő szabály szerinti kedvezőbb, csökkentés nélküli** lehetőségével az 1952-ben és 1953-ban született nő, továbbá az 1949-ben és 1950-ben született férfi élhet, ha 40 év szolgálati idővel rendelkeznek

Tehát 62. életév betöltését megelőzően előre hozott öregségi nyugdíjra jogosultak, ha

- a férfi a 60. életévét,
- a nő 59. életévét betöltötte.

Amennyiben 40 évnél kevesebb, de **legalább 37 év szolgálati időt** szerzetek, úgy nyugellátásukat csökkentett összegben állapítják meg. A nyugellátás összegét a szükséges 40 évhez képest hiányzó szolgálati évek számától függő mértékben és az öregségi nyugdíjra jogosító korhatár eléréséig terjedő idő hosszával arányosan csökkentik.

A csökkentés mértéke a nyugdíj megállapítás időpontjától a 62. életév betöltéséig terjedő időszak minden 30 napjára az előírt szolgálati időnél

- 1-365 nappal kevesebb havi 0,1%
- 66-730 nappal kevesebb havi 0,2%
- 731-1095 nappal kevesebb havi 0,3%.

Az 1952-ben és 1953-ban született nők további kedvezményt kapnak azzal, hogy a csökkentés mértékét nem az irányadó öregségi nyugdíjkorhatárig, hanem - kedvezményként - a 62. életév betöltéséig, azaz legfeljebb 1 095 napra számítják.

Ekkor is él az a szabály, hogy a csökkentést az irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltésekor sem kapják vissza.

Egy példán keresztül szemléltetjük a fentieket:

Az 1952. október 22-én született nő öregségi korhatára - a 2010-től érvényes szabály szerint - 62. életévbetöltését követő 183. nap. 62. életévét 2014. október 22-én tölti be, de az öregségi nyugdíjkorhatárát pedig az ezt követő 183. napon, azaz 2015. április 23-án éri el. Az átmeneti szabály szerint nyugdíjazását 59. életévétől, azaz 2011. október 22-dikétől kérheti, amennyiben 40 éves szolgálati idővel rendelkezik.

Ha ennyi ideje nincs, de van 38 év szolgálati ideje, úgy csökkentett összegű előrehozott nyugdíjra lesz jogosult. A csökkentés mértéke az általános szabálytól eltérően nem a nyugdíjkorhatáráig 2015. április 23-ig, terjedő időszak minden 30 napjára, hanem legfeljebb 1095 napra, azaz 62. születésnapjáig hátralévő időtartamra határozzák meg. Mivel a csökkentés nélküli előrehozott nyugdíjhoz szükséges 40 év szolgálati időnél 2 évvel, azaz 730 nappal rövidebb szolgálati ideje van, így a csökkentés mértéke a 62. születésnapjáig hátralévő 730 nap minden 30 napjára $730/30 = 24$ azaz $24 \times 0,2 = 4,8$ %-kal alacsonyabb összegben fogják nyugellátását megállapítani.

Előrehozott öregségi nyugdíjra jogosult a biztosítással járó jogviszonyban nem álló **a legalább 37 év szolgálati idővel rendelkező nő** is, ha

- 1954-ben született és 60 éves és 183 napos életkort betöltötte,
- 1955-ben született és 61 életévét betöltötte,
- 1956-ban született és 61 éves és 183 napos életkort betöltötte,
- 1957-ben született és 62 életkort betöltötte,
- 1958-ban született és 62 éves és 183 napos életkort betöltötte.

a legalább 42 év szolgálati idővel rendelkező férfi is, ha

- 1952-ben vagy 1953-ban született és a 60. életkort betöltötte,
- 1954-ben született és a 60 éves és 183 napos életkorát elérte.

A fent említett korosztályok esetében a csökkentés mértéke itt sem haladhatja meg az öregségi nyugdíj összegének 8,4 százalékát.

A jogosultság szempontjából szolgálati idő kedvezményként ismerik el a rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj folyósításának tartamát, illetve a korkedvezmény címén figyelemben vehető kedvezményeket.

Ha az előrehozott nyugdíjazás adott évre vonatkozó feltételei teljesültek, de az érintettek nem éltek a nyugdíjazással, akkor a későbbi években - a szerzett jog elvének érvényesítése miatt - nem az új, hanem a korábbi életkor szolgálati idő feltételeket kell reájuk alkalmazni.

Az egészségre ártalmas, nehéz fizikai munkát végzők karkedvezményt élveznek. A karkedvezményes munkaterületeket a jogszabályok konkrétan meghatározzák. Az ilyen területeken végzett munka 10 év (férfi) ill. 8 év (nő) időtartama 2 év karkedvezményre jogosít, s minden további 5 év (férfi) ill. 4 év (nő) munkavégzés további 1-1 év karkedvezményt jelent. Pl. az a férfi, aki az adott munkaterületen 25 évet dolgozott, 5 évvel az általános korhatár előtt jogosult öregségi nyugdíjra.

A karkedvezményt szerzett személyeknek az előrehozott öregségi nyugdíjra jogosultság meghatározásánál a megszerzett szolgálati időt, a nyugdíjcsökkenés mértékének meghatározásánál pedig a megszerzett szolgálati időt, illetve az elért életkort a karkedvezmény időtartamával növelve kell figyelembe venni

A karkedvezménynek ez a rendszere számos problémát takar (pl. nem preventív, elfedi a munkáltatók munkavédelmi kötelezettségét), ezért a jövőben ennek átalakítása tervezett. 2007. január 1-jétől a foglalkoztatót és az egyéni vállalkozót karkedvezmény-biztosítási járulék terheli, melynek mértéke 13 %. E kötelezettséget azonban 2007-ben még a költségvetés teljes mértékben átvállalta. 2008-tól a 13%-os járuléknak a 75%-át, 2009-től az 50%-át, 2010-től a 25%-át viseli a költségvetés. Így 2011-től a teljes karkedvezmény-biztosítási járulékot az erre jogosító munkakörben foglalkoztatott után a munkáltató viseli. 2010-ben a munkáltató a karkedvezményes munkakörben foglalkoztatott dolgozói után 9,75%-os többletjárulékot köteles fizetni.

A bányászok, ha a föld alatt meghatározott műszakszámot teljesítettek, életkoruktól függetlenül jogosultak öregségi nyugdíjra. A művészek 25 évi előadóművészi tevékenység alapján szintén életkoruktól függetlenül öregségi nyugdíjra jogosultak. A fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományába tartozók szintén korábban nyugdíjba vonulhatnak. E kedvezményeket nem a nyugdíjjárulékból finanszírozzák, hanem ezt a költségvetés a Nyugdíjbiztosítási Alap javára a korhatárig átalányösszegben megtéríti.

A II. pillérben nincsenek külön korhatár szabályok, a II. pillér szolgáltatásai legkorábban az I. pillér nyugdíjra jogosultságával egyidejűleg kezdődhetnek.

Elhalasztott nyugdíjazás

Az a személy, aki a reá irányadó öregségi korhatárt elérte és 20 év szolgálati idővel rendelkezik, nem kéri a nyugellátás megállapítását, hanem legalább 30 naptári napon át szolgálati időt szerez, nyugdíjpótlékban un. nyugdíjnövelésben részesül. A nyugdíjnövelés mértéke az általános szabályok szerint kiszámított havi nyugdíja annyiszor 0,5%-a, ahányszor 30 napot a 62 év betöltése után ledolgozott (pl. ha 64 éves koráig dolgozott, akkor 24 hónap x 0,5% = 12%-kal növelt nyugdíjra válik jogosulttá).

Kereset melletti nyugdíj

Magyarországon az öregségi és annak minősülő nyugdíjak az utóbbi évtizedben korlátozás nélkül jártak, függetlenül attól, hogy a nyugdíjban részesülő keresőtevékenységet folytatott vagy nem. 2010. január 1-jétől új szabályok lépnek életbe, melyek csak a 2008. január 1-je után megállapított nyugdíjkorhatárt be nem töltött és ellátásban részesülő személyekre vonatkoznak.

A változtatás lényege, hogy 2010. január 1-jétől, a korhatár előtti nyugdíjban részesülő személy, ha a nyugdíj mellett kereső tevékenységet folytat, meghatározott évi kereset un. éves keretösszeg elérése esetén nyugdíjának folyósítását szüneteltetik. Ennek időtartama az éves keretösszeg elérését követő hónap első napjától a naptári év végéig tart. Amennyiben az adott évben az illető betölti a reá irányadó öregségi korhatárt ennek betöltéséig tart.

Az öregségi korhatár betöltése után a nyugdíj folyósítása nincs korlátozva, tehát korlátlanul kereshetnek ugyan úgy, mint aki 2007. december 31-én már nyugellátásban részesült.

Az éves keretösszeg az adott év első napján érvényes kötelező legkisebb munkabér havi összegének tizennyolcszorosával egyezik meg. Ez 2010-ben 1.323.000 HUF.

Abban az esetben, ha a nyugellátásban részesülő az éves keretösszeget decemberben éri el, a nyugellátás szüneteltetésére nem kerül sor, de a tárgyév december havi nyugellátását vissza kell fizetnie.

A nyugdíj mellett keresőtevékenységet folytatók is egyéni nyugdíjjárulékot fizetnek, s ennek ellentételezésére - minden 365 napi foglalkoztatás után - nyugdíjemelésre jogosultak. Ennek mértéke a járulékalapul szolgáló bruttó jövedelmük 0,5%-a. Ez a szabály minden saját jogú nyugdíjban részesülőre vonatkozik, függetlenül attól, hogy mely időpontban, korhatára előtt vagy betöltését követően állapították meg az ellátását.

A nyugdíjak adózása

A hagyományos rendszerből és az I. pillérből származó nyugdíjkifizetés után nem kell személyi jövedelemadót fizetni. Ha a nyugdíj mellett adóköteles egyéb jövedelem is van, akkor ez a jövedelem a nyugdíj összegét meghaladó adósáv szerint adózik.

A magánnyugdíjpénztári szolgáltatások közül az életjáradék és az egyösszegű szolgáltatás nyugdíjnak minősül, e kifizetések után nem kell személyi jövedelemadót fizetni. A haláleseti kifizetés nem nyugellátás, ezért – kedvezményesen – adóköteles, a kifizetés összegére az adótábla legmagasabb adókulccsal megállapított adó 50%-a a számított adót csökkenti.

3. Rokkantsági nyugdíjrendszer

Jogosultsági feltételek

Rokkantsági nyugdíjra jogosult az a személy, akinek egészségkárosodása

- 79%-ot meghaladó mértékű,

- 50-79 % közötti, rehabilitáció nélkül nem foglalkoztatható, szakhatósági állásfoglalás alapján rehabilitációja nem javasolt,
- az életkorához szükséges, törvényben előírt szolgálati időt megszerezte,
- kereső tevékenységet nem folytat vagy ebből származó keresete, jövedelme legalább 30%-kal alacsonyabb, mint az egészségkárosodást megelőző négy hónapban elért keresete havi átlaga és
- táppénzben, baleseti táppénzben nem részesül.

Az öregségi nyugdíjas és a baleseti rokkantsági nyugdíjas rokkantsági nyugdíjra nem jogosult. Rokkantsági nyugdíj nem állapítható meg annak, aki saját rokkantságát szándékosan okozta, továbbá annak sem, aki az öregségi nyugdíjkorhatárt elérte, de még nem ment nyugdíjba. Ez utóbbi esetben a rokkant személy részére öregségi nyugdíj jár.

Az egészségkárosodás minimális mértékét a törvény 50%-ban írja elő, s a rokkantak alábbi három csoportját különbözteti meg:

- III. csoportú rokkant az, akinek egészségkárosodási mértéke 50-79 % közötti,
- II. csoportú rokkant az, akinek egészségkárosodása 79%-ot meghaladó, de mások állandó gondozására nem szorul.
- I. csoportú rokkant az, akinek egészségkárosodása 79%-ot meghaladó és mások állandó gondozására szorul.

A jogosultság legkorábban attól az időponttól kezdődik, amikortól a rehabilitációs szakértői szerv a munkaképesség-csökkenés kellő mértékét megállapította. Ha a szakértői szerv a megrokkánás időpontjáról nem nyilatkozott, akkor a megrokkánás időpontjának az igénybejelentés napját kell tekinteni.

A nyugdíjkorhatár betöltése után rokkantsági nyugdíjra jogosultság már nem keletkezhet.

Ellátások

A rokkantási nyugdíjak kiszámítása

A hagyományos társadalombiztosítási nyugdíjrendszerben és az új vegyes rendszer I. pillérében a rokkantsági nyugdíj mértéke függ:

- a rokkant személy életkorától,
- a megszerzett biztosítási időtől,
- az egészségkárosodás mértékétől, az előbbieken említett három csoport szerint.

A biztosítási időt és a nyugdíj alapjául figyelembe vehető átlagkeresetet ugyanúgy kell számítani, mint az öregségi nyugdíjnál.

A rokkantsági jogosultsághoz szükséges minimális biztosítási idő az életkortól függően eltérő, az alábbiak szerint:

22 évesnél fiatalabbak	2 év
22-24 év közöttiek	4 év

25-29 év közöttiek	6 év
30-34 év közöttiek	8 év
35-44 év közöttiek	10 év
45-54 év közöttiek	15 év
55 év felettek	20 év.

Az a személy, aki az iskolai tanulmányai megszűnését követő 180 napon belül biztosítási jogviszonyt létesített, és 22 éves kora előtt megrokkant, biztosítási idejének tartamától függetlenül - akár pl. 1 nap biztosítási idő esetén is - jogosult rokkantsági nyugdíjra.

A III. csoportba tartozó rokkantak nyugdíjának összege a hagyományos rendszerben a 35. év betöltése előtt bekövetkezett megrokkánás esetén, 2 évnél kevesebb biztosítási időnél az átlagkereset 51%-a, ez a mérték minden további biztosítási év esetén 0,5-0,5 % ponttal nő, és 25 év szolgálati idő esetén eléri a 63 %ot.

A 35 évnél idősebb III. csoportú rokkantak nyugdíjának összege a havi átlagkereset alábbi %-a:

Biztosítási idő, év	A havi átlagkereset százaléka				
	35-39	40-44	45-49	50-54	55-61
	Éves életkorban bekövetkezett megrokkulás esetén				
10	54,0	51,0	46,5	42,0	37,5
11	56,0	53,0	48,5	44,0	39,5
12	56,5	55,0	50,5	46,0	41,5
13	57,0	57,0	52,5	48,0	43,5
14	57,5	57,5	54,5	50,0	45,5
15	58,0	58,0	56,5	52,0	47,5
16	58,5	58,5	58,5	54,0	49,5
17	59,0	59,0	59,0	56,0	51,5
18	59,5	59,5	59,5	58,0	53,5
19	60,0	60,0	60,0	60,0	55,5
20	60,5	60,5	60,5	60,5	57,5
21	61,0	61,0	61,0	61,0	59,5
22	61,5	61,5	61,5	61,5	61,5
23	62,0	62,0	62,0	62,0	62,0
24	62,5	62,5	62,5	62,5	62,5
25	63,0	63,0	63,0	63,0	63,0

A II. csoportba tartozó rokkantak nyugdíjának összege 5%-kal több, az I. csoportba tartozóké pedig 10%-kal több, mint az előbbieken ismertetett III. csoportúaké.

A nyugdíj minimális és maximális összege

A rokkantsági nyugdíjak minimum összege 2010-ben:

- a III. csoportú rokkantaknál: 28.500 HUF
- a II. csoportú rokkantaknál: 29.800 HUF
- az I. csoportú rokkantaknál: 30.850 HUF

A rokkantsági nyugdíjnak nincs közvetlenül meghatározott maximális összege, e tekintetben ugyanazok a közvetett tényezők hatnak, mint az öregségi nyugdíjknál, tehát a járulékfizetési plafon közvetve felülről korlátozza a nyugdíj összegét.

Eltartottak utáni kiegészítés

Az eltartott házastárs és gyermek után rokkantsági nyugdíj-kiegészítés nem jár. Ugyanaz a helyzet, mint az öregségi nyugdíjknál. A rokkantsági nyugdíjnak az eltartott hozzátartozói a szociális ellátórendszer keretében kaphatnak támogatásokat.

Évenkénti emelés

Ugyanazok az automatikus indexálási szabályok érvényesek, mint az öregségi nyugdíjknál. A rokkantsági nyugdíjak emelésének mértéke és a módszere teljesen azonos az öregségi nyugdíjakkal. (2009.07.01-től megszűnt a 13. havi nyugdíjuttatás. Ezt a GDP

növekedéséhez kötött feltételes nyugdíjprémium váltotta fel, melynek feltételei megegyeznek az öregségi nyugdíjakkal ismertetett szabályokkal.)

A rokkantsági nyugdíj megszűnése

A rokkantsági nyugdíjra az ellátásban részesülő személy már nem jogosult, ha az időszakos felülvizsgálatok alkalmával a rehabilitációs szakértői szerv már nem minősíti rokkantnak, vagy a korhatár alatti személy keresőtevékenységet folytat.

2009. július 1-jét követően folytatott keresőtevékenység esetén abban az esetben szűnik meg a rokkantsági nyugdíj, ha a nyugdíjas hat egymást követő hónapra vonatkozó bruttó keresetének havi átlaga meghaladja a rokkantsági nyugdíj összegének kétszeresét, illetve a mindenkori kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegét.

A jogosultság elbírálásánál 2009. augusztus 31-ét követően az EGT tagállamban, illetőleg szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezmény hatálya alá tartozó szerződő államban végzett keresőtevékenységet és az ott szerzett keresetet, jövedelmet is figyelembe kell venni. Ezzel kapcsolatban a nyugdíjasnak bejelentési kötelezettsége van.

A vizsgálat során a hat egymást követő hónap alatt elért kereseteket, jövedelmeket havonta kell a rokkantsági nyugdíj megszűnésének elbírálásakor figyelembe venni. A rokkantsági nyugdíjra való jogosultság tehát nem szűnik meg, ha a kereső tevékenység egymást követően hat hónapon át nem áll fenn.

Ha a rokkantsági nyugdíjban részesülő személy egyéni vállalkozói tevékenységet folytat, és a nyugdíja keresőtevékenység miatti megszüntetésének feltételei bekövetkeznek, azt tíz munkanapon belül - a folyósítási törzsszámára hivatkozással – be kell jelentenie a nyugdíjfolyósító szervnek.

A nyugdíjasra irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltése hónapjának első napjától a rokkantsági nyugdíjat a rokkantság megszűnésére vagy a nyugdíjasként elért kereset összegére tekintettel megszüntetni nem lehet.

A II. pillér jelenleg még nem tartalmazza a rokkantsági kockázatot. A magánpénztár tagja ha megrokkán, két lehetőség közül választhat. Az egyik lehetősége, hogy az egyéni nyugdíjszámláján lévő összeg erejéig szolgáltatást kér, ami lehet egyösszegű kifizetés illetve életjáradék is. Ez esetben az I. pillérből a hagyományos rendszernél ismertetett nyugdíjösszeg 75%-a jár.

A másik lehetősége, hogy az egyéni nyugdíjszámláján lévő összeget az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba visszautaltatja és ez esetben a hagyományos nyugdíjrendszer szerinti rokkantsági nyugdíjra lesz jogosult, oly módon, mintha át sem lépett volna a magánrendszerbe.

Rehabilitációs járadék

A rokkantsági nyugdíjrendszer feltételrendszere érdemi változtatásának a lényege, hogy nem az elvesztett munkaképességet kell mérlegelni az erre illetékes szakbizottságnak, hanem a rehabilitációs szemlélet érvényesítése érdekében az egészségkárosodás mértéke mellett megmaradt munkavégző képességet is. Ezzel egyidejűleg 2008. január 1-jétől az

egészségkárosodást szenvedett személyek megmaradt, fejleszthető képességeire épülő rehabilitációjának elősegítésére egy új juttatás, a rehabilitációs járadék is bevezetésre került. A rehabilitálható egészségkárosodottak megmaradt képességeit egy új összetételű szakmai bizottság un. rehabilitációs szakértői szerv értékeli és javaslatot tesz megmaradt képességek alapján végezhető munka jellegére. A rehabilitációs járadékban részesülő személynek együtt kell működnie az állami foglalkoztatási szervvel, vele rehabilitációs megállapodást kell kötnie, melynek része egy konkrét, személyre szabott rehabilitációs terv is.

A **rehabilitációs járadékról** szóló **törvény** 2008. január 1-jétől lépett hatályba.

A következőkben e törvény fontosabb szabályait ismertetjük:

A törvény hatálya kiterjed

- arra a személyre, aki rehabilitációs járadékot a törvény rendelkezései alapján igényel,
- a rehabilitációs járadékra jogosult foglalkoztatójára,
- a Nyugdíjbiztosítási Alap kezeléséért felelős nyugdíjbiztosítási szervre és a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervre,
- a rehabilitációs szakértői szerve,
- az állami foglalkoztatási szervre, és
- az állami adóhatóságra.

A törvény hatálya a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvényben meghatározott személyre akkor terjed ki, ha az érintett személy az ellátás igénylésének időpontjában a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát a Magyar Köztársaság területén gyakorolja és bejelentett magyarországi lakóhellyel rendelkezik.

A törvény rendelkezéseit a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló közösségi rendeletek hatálya alá tartozó személyre és ellátásra a közösségi rendeletek, a szociális biztonsági tárgyú nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó személyre az egyezmény szabályai szerint kell alkalmazni.

Rehabilitációs járadékra az jogosult, aki

- ❖ 50-79 százalékos egészségkárosodást szenvedett, és ezzel összefüggésben a jelenlegi vagy az egészségkárosodását megelőző munkakörében, illetve a képzettségének megfelelő más munkakörben való foglalkoztatásra rehabilitáció nélkül nem alkalmas, és
 - kereső tevékenységet nem folytat, vagy
 - a keresete, jövedelme legalább 30 százalékkal alacsonyabb az egészségkárosodást megelőző négy naptári hónapra vonatkozó keresete, jövedelme havi átlagánál, továbbá
- ❖ rehabilitálható, és
- ❖ az életkora szerint szükséges szolgálati időt megszerezte.

Rehabilitációs járadékra nem jogosult az, aki

- öregségi nyugdíjban, előrehozott öregségi nyugdíjban, csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíjban, karkedvezményes nyugdíjban, rokkantsági nyugdíjban, baleseti rokkantsági nyugdíjban, öregségi járadékban, munkaképtelenségi járadékban, özvegyi járadékban, növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi és

özvegyi járadékban, korbetöltés címén járó özvegyi nyugdíjban, rokkantság címén járó özvegyi nyugdíjban,

- bányásznyugdíjban, korengedményes nyugdíjban, egyes művészeti tevékenységet folytatók öregségi nyugdíjában, szolgálati nyugdíjban, polgármester öregségi nyugdíjában vagy közszolgálati járadékában,
- terhességi-gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási díjban, táppénzben, baleseti táppénzben,
- munkanélküliség esetére járó ellátásban, az EGT tagállamban, illetve szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezményrel érintett államban megállapított munkanélküliség esetére járó ellátásban,
- átmeneti járadékban, rendszeres szociális járadékban, bányász dolgozók egészségkárosodási járadékában, rokkantsági járadékban,
- a hadigondozottak és nemzeti gondozottak pénzbeli ellátásaiban, a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlékban részesül.

A rehabilitációs járadék összege

A rehabilitációs járadék összege - a magánnyugdíj-pénztári tagságtól függetlenül - megegyezik a járadékra jogosult személy részére megállapítható III. csoportú rokkantsági nyugdíj összegének 120%-ával.

A rehabilitációs járadék legkisebb összege pedig megegyezik a rokkantsági nyugdíj legkisebb összegének (III. rokkantsági csoport) 120%-ával. 2009. július 1-jétől a rokkantsági nyugdíj felülvizsgálatát követően megállapított rehabilitációs járadék összege nem lehet kevesebb a jogosultság utolsó hónapjára járó rokkantsági nyugdíj összegénél.

A rehabilitációs járadéknak a fentiek szerint megállapított összegét 50%-kal csökkenteni kell, ha kereső tevékenység folytatása esetén a rehabilitációs járadékban részesülő 3 egymást követő hónapra vonatkozó - a személyi jövedelemadóval és járulékokkal csökkentett - keresetének, jövedelmének havi átlaga meghaladja

- a rokkantsági nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegének 90 százalékát, illetve annak a megállapítást követően a rendszeres nyugdíjemelések mértékével növelt összegét,
- de legalább a mindenkori kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegét.

2009. augusztus 31-ét követően az EGT tagállamban, illetőleg szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezményrel érintett tagállamban végzett keresőtevékenységet és az ott szerzett keresetet, jövedelmet is figyelembe kell venni.

A rehabilitációs járadékot évente emelik, melyre az öregségi nyugdíj szabályoknál elmondott emeléseket alkalmazzák.

Eljárási szabályok

A rehabilitációs járadékra való jogosultság, a járadékban részesülőt érintő jog és kötelezettség megállapítására a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. A rehabilitációs járadék iránti igény érvényesítésére, a jogorvoslatra, a jogalap nélkül felvett ellátás visszafizetésére és

megtérítésére, valamint a járadékból történő levonásra a Tny. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

A rehabilitációs járadékot a rehabilitációs járadék, illetve a rokkantsági nyugdíj igénylésére rendszeresített nyomtatványon írásban, valamint elektronikus úton lehet igényelni.

A rehabilitációs járadékra való jogosultság elbírálásához az igénylő köteles a keresetéről, jövedelméről nyilatkozni, azt igazolni. A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére - ellenőrzés céljából - az állami adóhatóság 10 munkanapon belül közli az igénylő keresetere, jövedelmére vonatkozó adatokat.

A rehabilitációs járadékkal kapcsolatos eljárás költség- és illetékmentes.

A bíróság a rehabilitációs járadékkal kapcsolatosan hozott érdemi határozat felülvizsgálata során a határozatot megváltoztathatja.

A rehabilitációs járadék iránti igény elbírálásához a rehabilitációs szakértői szerv a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére komplex minősítést végez, és szakhatósági állásfoglalást ad:

- az egészségkárosodás mértékéről,
- a szakmai munkaképességről, a rehabilitálhatóságról,
- a rehabilitáció lehetséges irányáról,
- a rehabilitációs szükségletekről,
- a rehabilitációhoz szükséges időtartamról.

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv eljárása során a rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményéhez kötve van.

A rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményének megérkezéséig a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv az eljárást felfüggeszti.

Együttműködési kötelezettség, a rehabilitációs megállapodás

A rehabilitációs járadékra jogosult a rehabilitáció sikeres megvalósulása érdekében az állami foglalkoztatási szervvel történő együttműködésre köteles, amelynek keretében

- a) az állami foglalkoztatási szervvel írásbeli rehabilitációs megállapodást köt, továbbá
- b) teljesíti a rehabilitációs megállapodás mellékleteként meghatározott rehabilitációs tervben foglaltakat.

A rehabilitációs járadékban részesülő - a határozat és az alapjául szolgáló szakvélemény bemutatásával - a határozat kézbesítésétől számított 10 munkanapon belül megkeresi az állami foglalkoztatási szervet a rehabilitációs megállapodás megkötése érdekében.

A rehabilitációs járadék megállapítása esetén a megállapító nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a határozat meghozataláról és annak jogerőre emelkedéséről haladéktalanul értesíti az állami foglalkoztatási szervet. Az állami foglalkoztatási szerv legkésőbb a jogerőre emelkedésről szóló értesítést követő 22 munkanapon belül elkészíti és ismerteti a rehabilitációs megállapodásra tett javaslatát a rehabilitációs járadékra jogosulttal.

A rehabilitációs megállapodás tartalmazza:

- ❖ a rehabilitációs járadékban részesülő nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy
 - vállalja az együttműködési kötelezettség teljesítését,
 - elfogadja a számára felajánlott megfelelő munkahelyet,
 - térítési kötelezettséggel nem járó képzési lehetőséget;
- ❖ a rehabilitációs járadékban részesülő önálló munkahelykeresésének formáit;

- ❖ az állami foglalkoztatási szerv által a rehabilitációs járadékban részesülőnek nyújtandó, külön jogszabályban meghatározott rehabilitációs szolgáltatásokat;
- ❖ a rehabilitációs járadékban részesülőnek az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezései gyakoriságát, a kapcsolattartás módját.

A rehabilitációs megállapodás megkötése során figyelemmel kell lenni a rehabilitációs szükségletekre, valamint az adott térség munkaerő-piaci feltételeire is.

Amennyiben a rehabilitációs járadékban részesülő kereső tevékenységet folytat, akkor rehabilitációját elsősorban ennek keretében kell megkísérelni.

Ennek érdekében az állami foglalkoztatási szerv megkeresi a foglalkoztatót. A foglalkoztató a megkeresést követő 10 munkanapon belül köteles konzultációt folytatni a rehabilitációs intézkedések lehetőségéről. Ha a foglalkoztató a szükséges rehabilitációs intézkedéseket vállalja, akkor a rehabilitációs megállapodást ennek alapulvételével kell megkötöni.

A rehabilitációs megállapodás megkötését követően az állami foglalkoztatási szerv 3 munkanapon belül értesíti a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervet.

Amennyiben a rehabilitációs megállapodás az állami foglalkoztatási szervnek a javaslatételét követő 30 napon belül nem kerül megkötésre, az állami foglalkoztatási szerv kezdeményezi a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv felé a járadéknak a megszüntetését.

A rehabilitációs járadékban részesülő 10 munkanapon belül köteles értesíteni az állami foglalkoztatási szervet, ha:

- az egészségi állapotában tartós rosszabbodás következett be,
- kereső tevékenységet folytat, vagy keresete, jövedelme megváltozott,
- a rehabilitációs megállapodás alapjául szolgáló körülményeiben egyéb lényeges változás következett be.

Az ellátás időtartama

A rehabilitációs járadék a jogosultsági feltételek bekövetkezésének napjától, de legkorábban az igénybejelentés napjától állapítható meg.

Amennyiben az igénylő a fent meghatározott napon terhességi-gyermekágyi segélyben, gyermekgondozási díjban, táppénzben, baleseti táppénzben részesül, a rehabilitációs járadék az ellátás megszüntetésének napjától állapítható meg.

A rehabilitációs járadék a rehabilitációhoz szükséges időtartamra, de legfeljebb 3 évre állapítható meg. Amennyiben az ellátás 3 évnél rövidebb időtartama eltelt, de a rehabilitáció még nem fejeződött be, a rehabilitáció sikeres megvalósulásának érdekében az időtartam legfeljebb egy alkalommal meghosszabbítható, de a teljes időtartam ebben az esetben sem haladhatja meg a 3 évet.

Az ellátásra jogosultság a megszüntetés utáni 24 hónapon belül feléled, ha az egyéb jogosultsági feltételek fennállnak, kizáró feltétel nem áll fenn.

Felülvizsgálat

A rehabilitációs járadékban részesülő egészségi állapotában történt tartós rosszabbodás esetén az állami foglalkoztatási szerv a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnél felülvizsgálatot kezdeményez.

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv vezetője a rehabilitációs járadékban részesülőt - a jogkövetkezményekről való tájékoztatás mellett - felülvizsgálat céljából történő személyes megjelenésre kötelezheti akkor, ha olyan tény vagy körülmény jut a tudomására, amely valószínűsíti, hogy a korábban megállapított egészségkárosodás a megállapítás időpontjában nem állt fenn vagy az a megállapítottnál kisebb mértékű volt.

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a felülvizsgálat során megkeresi a rehabilitációs szakértői szervet a minősítés elvégzése céljából.

Az ellátás megszűnése, megszüntetése

Az ellátás megszűnik, illetve azt megszüntetik, ha:

- a rehabilitációs járadékban részesülő meghalt,
- a rehabilitációs járadékban részesülő az ellátás megszüntetését kérte,
- az ellátás időtartama eltelt,
- a rehabilitációs járadékban részesülő három naptári hónapot meghaladóan, egybefüggően külföldön tartózkodik, vagy bejelentett magyarországi lakóhelye megszűnik,
- kereső tevékenység folytatása esetén a rehabilitációs járadékban részesülő hat egymást követő hónapra vonatkozó keresetének, jövedelmének havi átlaga meghaladja a rokkantsági nyugdíj alapját képező havi átlagkereset összegének 90 százalékát, illetve annak a megállapítást követően a rendszeres nyugdíjemelés/ek mértékével növelt összegét, de legalább a mindenkori kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegét.
(Az EGT tagállamban, illetőleg szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezmény hatálya alá tartozó szerződő államban végzett keresőtevékenységet és az ott szerzett keresetet, jövedelmet is figyelembe kell venni, a járadékban részesülő nyilatkozata, illetve az érintett külföldi szerv adatszolgáltatása alapján.)
- a rehabilitációs járadékban részesülő egészségi állapotában olyan tartós rosszabbodás következett be, amely a rehabilitációt lehetetlenné teszi,
- a rehabilitációs járadékban részesülő az együttműködési kötelezettségét, illetve a rehabilitációs megállapodásban foglalt kötelezettségeit neki felróható okból nem teljesíti, vagy
- a rehabilitációs járadékban részesülő foglalkoztatására ismételten a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítéséhez szükséges jognyilatkozat hiányában került sor.

4. Özvegyi nyugdíjrendszer

Jogosultsági feltételek

A jogosultság kiterjed a biztosítottak házastársára, az elvált házastársára és az élettársára. Özvegyi nyugdíjra az jogosult, akinek elhunyt házastársa, élettársa az öregségi, ill. a rokkantsági nyugdíjhoz szükséges biztosítási időt megszerezte, vagy öregségi, ill. rokkantsági nyugdíjasként hunyt el. Ez azt jelenti, hogy pl. a 40 évesen elhunyt biztosítottnak legalább 10 évi szolgálati idővel kell rendelkeznie, ennyi ugyanis erre az életkorra a rokkantsági nyugdíjra jogosító minimálisan előírt biztosítási idő hossza.

Az élettárs akkor jogosult özvegyi nyugdíjra, ha az élettársával annak haláláig legalább egy év óta megszakítás nélkül együtt élt és gyermekük született, vagy megszakítás nélkül 10 év óta együtt élt.

Ha a házasság megkötésekor a házastárs az öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt már betöltötte, az özvegye csak abban az esetben jogosult özvegyi ellátásra, ha a házasságból, ill. a korábbi együttélésből gyermek származott, vagy a házasság megkötésétől számított öt éven át megszakítás nélkül együtt éltek.

Az elvált, továbbá házastársától egy évnél hosszabb ideig külön élt személynek özvegyi nyugdíj csak akkor jár, ha a házastársától annak haláláig tartásdíjban részesült, ill. a bíróság részére tartásdíjat állapított meg.

A jogosultság és az ellátás tekintetében a szabályok mindkét nemre egységesek.

Az említett megözvegyült házastársak, élettársak életkorukra és minden egyéb feltételre (pl. kereső tevékenységet folytatnak vagy sem) tekintet nélkül jogosultak 1 évig ún. ideiglenes (alkalmazkodási) özvegyi nyugdíjra. Az ideiglenes özvegyi nyugdíj 1 évnél hosszabb ideig jár azoknak az özvegyeknek, akik másfél évesnél fiatalabb gyermeket nevelnek. Részükre az ideiglenes özvegyi ellátás a gyermek 18 hónapos korának eléréséig jár. Fogycékos, ill. tartósan beteg gyermek esetén az ideiglenes özvegyi nyugdíj a gyermek 3 éves koráig jár.

Állandó özvegyi nyugdíjra az ideiglenes özvegyi nyugdíj lejártát követően az jogosult, aki házastársa halálakor

- a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt betöltötte, vagy
- rokkant, vagy
- házastársa jogán legalább két árvaellátásra jogosult gyermeket tart el.

Állandó özvegyi nyugdíj akkor is jár, ha a fenti pontokban szereplő jogosító feltételek valamelyike a házastárs halálától számított 10 éven belül bekövetkezik.

Özvegyi nyugdíjra jogosultság szempontjából halálesetnek számít az eltűnés is, ha azt bíróság jogerősen megállapította. Az, aki házastársa, élettársa halálát a bíróság jogerős ítélete szerint - szándékosan okozta, özvegyi nyugdíjra nem jogosult.

Az özvegyi nyugdíj megszűnik:

- ha az özvegy a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító életkor betöltése előtt házasságot köt, illetőleg bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít.

- A rokkantság címén megállapított özvegyi nyugdíjra jogosultság akkor szűnik meg, ha az özvegy már nem rokkant.
- Az árvaellátásra jogosult gyermekek tartása címén megállapított özvegyi nyugdíjra jogosultság akkor szűnik meg, ha már egyik gyermeket sem illeti meg az árvaellátás.

Ellátások számítása

Az özvegyi nyugdíj annak a nyugdíjnak a százalékában van meghatározva, amely az elhunytat halálakor megillette, illetve, ha aktív korban hunyt el - rokkantsági nyugdíjasként megillette volna. Ez utóbbi esetben a III. csoportú rokkantsági nyugdíjat számítják ki az általános szabályok szerint, s ez képezi az özvegyi nyugdíj alapját. Ha azonban a nem nyugdíjasként elhunyt jogszerző I. vagy II. csoportos rokkantságát a halált megelőzően az illetékes orvosi bizottság által kiadott orvos-szakértői vélemény igazolta, akkor az I. vagy II. csoportos rokkantsági nyugdíjat kell kiszámítani és alapul venni.

Az ideiglenes özvegyi nyugdíj az elhunyt jogszerző nyugdíjának az 50%-a, amelynek nincs minimuma és maximuma sem.

Az állandó özvegyi nyugdíj mértéke azon özvegyek számára, akik saját jogon nem részesülnek nyugdíjban, 60 %, akik saját jogon nyugellátást szereztek, azok számára 30%. Az állandó özvegyi nyugdíjnak minimuma és maximuma nincs.

Az özvegyi nyugdíjszabályok 1998. január 1-jével jelentős változáson mentek keresztül. Ezt megelőzően az állandó özvegyi nyugdíj mértéke is 50% volt, de a saját nyugdíj mellett a folyósítása nagymértékben korlátozott volt. Ha a két nyugdíj együttesen meghaladott egy előírt összeget -1997-ben 20.400 HUF-ot -, akkor az özvegyi nyugdíjból csak annyit folyósítottak, amennyi a saját nyugdíjat az előírt összegre kiegészítette. Ha pl. a saját nyugdíj, vagy az özvegyi nyugdíj önmagában is meghaladta az előírt összeget, akkor az egyik nyugdíjat egyáltalán nem folyósították. Az új szabályok ezt a korlátozást szüntették meg, s egyidejűleg az 50%-os özvegyi nyugdíj mértéket 1998-tól 20%-ra mérsékeltek, s az új szabályok visszamenőlegesen is alkalmazásra kerültek, a korábbi korlátozott folyósítás az érintett özvegyek számára megszűnt.

Jelenleg a régi és az új szabályok átmeneti ideig párhuzamosan érvényesülnek. Erre azért is szükség van, mert a jogosultság a haláltól számított 10 éven belüli bekövetkezésre épül. Így a korábban megözvegyültek a régi és az új szabályok közül a számukra kedvezőbbet választhatják. Ha számukra az 50%-os özvegyi ellátás a saját nyugdíjukkal együttes korlátozó összeghatárral - 2010. január 1-jétől havi 69.730 HUF - kedvezőbb, akkor ez jár részükre. Az összeghatár szempontjából figyelmen kívül kell hagyni az ösztönző nyugdíjpótlékot, a kivételes méltányosságból engedélyezett nyugdíjemelést.

Ha a korlátozás nélküli 30%-os özvegyi nyugdíj a kedvezőbb, akkor a saját nyugdíjuk mellett ezt korlátozás nélkül, az említett összeghatáron felül is megkapják. Az özvegyi nyugdíj összege az elvált jogosult özvegyek esetében a tartásdíjnál több nem lehet.

A fent ismertetett mértékek és összegek a hagyományos nyugdíjrendszerben maradt biztosítottak özvegyi nyugdíjára vonatkoznak.

Az új rendszerbe átlépett biztosítottak özvegyei

Amennyiben az elhunyt magánnyugdíjpénztár tagja volt és az egyéni számláján összegyűlt tagdíj összegét átutalták, illetőleg a kedvezményezett özvegy vagy (ha nem

kedvezményezett) valamennyi kedvezményezett a jogszerző egyéni számláján lévő összegnek az átutalását - a magánnyugdíjpénztár igazolása szerint - kezdeményezte a Nyugdíjbiztosítási Alap részére, akkor az özvegyi nyugdíj a társadalombiztosítási szabályok szerint kerül megállapításra.

Ha a tagdíj nem került átutalásra a Nyugdíjbiztosítási Alap részére, az özvegyek az I. pillérből az elhunyt jogszerző I. pillérbeli 75%-os ellátásából számított 60%-os, illetve 30%-os özvegyi nyugdíjra jogosultak.

A hozzátartozónak a jogszerző egyéni számláján lévő összeg átutalásának kezdeményezését legkésőbb a hozzátartozói nyugellátás megállapításáról szóló elsőfokú határozattal szembeni fellebbezési határidő lejártáig a magánnyugdíjpénztár igazolásával bizonyítania szükséges.

Özvegyi nyugdíj megosztása

Több jogosult esetén az özvegyi nyugdíjat közöttük egyenlő arányban meg kell osztani. Ha az elvált özvegy ennél kevesebb tartásdíjban részesült, akkor a reá jutó özvegyi nyugdíj legfeljebb a tartásdíj összege lehet, s a fennmaradó rész a másik jogosult özvegyet illeti meg. Peres úton a megosztást a bírói ítélet módosíthatja.

Évenkénti emelés

Az özvegyi nyugdíjak évenkénti emelési rendszere azonos az öregségi nyugdíjakéval. Az özvegyi nyugellátási rendszerben nincs semmiféle kereseti korlátozó szabály, az ellátás egységesen jár, függetlenül attól, hogy az özvegy keres vagy nem.

2009.07.01-től megszűnt a 13. havi nyugdíjuttatás. Ezt a GDP növekedéséhez kötött feltételes nyugdíjprémium váltotta fel, melynek feltételei megegyeznek az öregségi nyugdíjakkal ismertetett szabályokkal.

Adózás

A bármely jogcímen járó özvegyi nyugellátás után nem kell személyi jövedelemadót fizetni, a mellette keletkező adóköteles jövedelem, a nyugdíj összegét meghaladó adósáv szerint adózik.

5. Árvaeállítás

Jogosultsági feltételek

Árvaeállításra az a gyermek jogosult, - ideértve a házasságban vagy az élettársi közösségben együtt élők egy háztartásban közösen nevelt, korábbi házasságból, élettársi együttélésből származó gyermeket is, - akinek szülője haláláig az öregségi, ill. rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, vagy öregségi, ill. rokkantsági nyugdíjasként halt meg.

Az örökbe fogadott gyermeknek vér szerinti szülője jogán árvaeállítás nem jár, kivéve, ha a gyermeket a vér szerinti szülő házastársa fogadta örökbe.

Árvaeállítás jár a nevelt gyermeknek, a testvérnek és az unokának is, ha őt az elhunyt saját háztartásában eltartotta, és a gyermeknek tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

Nem érinti az árvaeállításra jogosultságot, ha a gyermek vagy életben maradt szülője házasságot köt, vagy örökbe fogadják.

Az árvaeállítás - a jogosultsági feltételek megléte esetén - legkorábban a halál napjától kezdődően a gyermek 16. életévének betöltése napjáig jár. Ha a gyermek oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, az árvaeállítás a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a huszonötödik életév betöltéséig jár. Ha a jogosultság megszűnése előtt a gyermek megrokkant, ennek tartamára az árvaeállítás életkorra tekintet nélkül megilleti, feltéve, ha a szülő halála a gyermek említett életkora betöltése előtt következik be.

Iskolai tanulmányok címén azt a gyermeket is megilleti az árvaeállítás, aki

- az iskola igazolása szerint betegsége, testi vagy szellemi fogyatékosága miatt tanulmányait magántanulóként végzi,
- huszonöt évesnél fiatalabb és a felnőttoktatás keretében folytat tanulmányokat.

Iskolai tanulmányok esetén nem befolyásoló tényező az, hogy a tanulmányokat belföldön vagy külföldön, középiskolában vagy felsőfokú oktatási intézményben folytatja a gyermek az árvaeállítás a tanulmányok befejezéséig a nyári szünet tartamára is jár. Az árvaeállításra jogosultság a tanulói jogviszony szünetelése esetén is fennáll.

Magyarországon tanuló árva esetén a közoktatási információs rendszer, illetve a felsőoktatási információs rendszer működtetője a tanulói, hallgatói jogviszony létesítését, fennállását és a tanulmányok befejezésének várható idejét a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megkeresésére, a tanulói jogviszony megszűnését, illetve a hallgatói jogviszony szünetelését, megszűnését hivatalból igazolja.

A külföldön tanuló árvának a tanulmányok folytatását az oktatási intézmény által kiállított igazolással középiskolai tanulmányok esetén évente, felsőfokú tanulmányok esetén félévente, a tanulmányok megkezdésétől számított egy hónapon belül kell igazolni.

Ellátások

Az árvaellátás gyermekeként annak a nyugdíjnak a 30%-a, ami az elhunytat öregségi, rokkantsági nyugdíjként, baleseti rokkantsági nyugdíjként halála időpontjában megillette, vagy megillette volna.

A nevelt gyermek árvaellátásába a vér szerinti szülő által fizetett tartásdíjat be kell számítani. Ha a fizetett tartásdíj eléri az árvaellátás összegét, az árvaellátás folyósítását szüneteltetni kell.

Ha a vér szerinti szülő tartási kötelezettségének nem, vagy nem teljes összegben tesz eleget, akkor az árvaellátás teljes, ill. arányos összege jár.

Az elhunyt szülő nyugdíjának 60%-a jár annak a gyermeknek,

- akinek mindkét szülője elhunyt,
- akinek egyik szülője elhunyt, a másik szülője rokkant.

Ha a gyermek mindkét szülője után jogosult árvaellátásra, akkor annak a szülőnek a nyugdíja 60%-át kell számára folyósítani, amelyik nagyobb összegű.

A vegyes nyugdíjrendszerbe átlépett biztosított árvái az I. pillérből az elhunyt szülő I. pillérbeli 75%-os ellátásából számított 30%-os, illetve 60%-os árvaellátásra jogosultak.

Az árvaellátás minimuma 2010-ben 24.250 HUF, mely nincs maximálva.

Évenkénti emelés

Az árvaellátás évente ugyanúgy emelésre kerül, mint az öregségi nyugdíj.

2009.07.01-től megszűnt a 13. havi nyugdíjuttatás. Ezt a GDP növekedéséhez kötött feltételes nyugdíjprémium váltotta fel, melynek feltételei megegyeznek az öregségi nyugdíjakkal ismertetett szabályokkal.

Adózás

Az árvaellátás után nem kell személyi jövedelemadót fizetni, a mellette keletkező adóköteles jövedelem az árvaellátás összegét meghaladó adósáv szerint adózik.

6. Egyéb hozzátartozói ellátás: a szülői nyugdíj

Szülői nyugdíjra az a szülő jogosult, akinek a gyermeke az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő megszerzése után, vagy öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjasként halt meg, ha:

- a szülő a gyermekének halálakor rokkant, vagy a hatvanötödik életévét betöltötte, és
- a szülőt a gyermeke a halálát megelőző egy éven át túlnyomó részben eltartotta.

Az előbbi feltételek fennállása esetén szülői nyugdíjra jogosult az a nevelőszülő is, aki a nevelt gyermeket tíz éven át eltartotta.

Annak a szülőnek, aki gyermeke halálakor nem volt rokkant, szülői nyugdíj csak abban az esetben jár, ha az elhalálozástól számított tíz éven belül megrokkant, és tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

A jogosultság a nagyszülőre is kiterjed, ha unokája tartotta el.

A szülői nyugdíj mértéke azonos az özvegyi nyugdíj mértékével. Ha tehát a szülőnek nincs saját nyugdíja, akkor 60%-os, ha van, akkor 30%-os mértékű szülői nyugdíj jár. Ha a szülői nyugdíjra többen jogosultak, azt közöttük - az özvegyi nyugdíj megosztására vonatkozó rendelkezések alkalmazásával - egyenlő arányban meg kell osztani. A szülői nyugdíj emelésére, az özvegyi nyugdíjknál érvényes szabályok vonatkoznak.

7. A II. pillér hozzátartozói ellátásai

A II. pillér a hagyományos nyugdíjrendszerhez képest az elhalálozás kockázatát igen sajátosan kezeli. A jelenlegi szabályok a következők:

Az aktív pénztártag a magántulajdonát képező nyugdíjszámláján lévő összegre kedvezményezettet, illetve több kedvezményezettet jelölhet meg. Ha a pénztártag nem jelöl meg kedvezményezettet, akkor a törvényes örökösöket kell kedvezményezetteknek tekinteni. Örökös hiányában a pénztártag egyéni számláján lévő összeg a Garancia Alapra száll. Az aktív pénztártag halála esetén a kedvezményezettek a számlán lévő összeget egyösszegű szolgáltatás formájában felvehetik. De megtehetik azt is, hogy a pénztárban hagyják, s egyidejűleg belépnek a pénztárba, s a számlán lévő összeget a pénztár befekteti. A kedvezményezettek megtehetik azt is, hogy más pénztárba átviszik az örökölt összeget.

A II. pillérben a fentiektől eltérő más megoldásra is lehetőség van. A pénztártag, vagy halála után a kedvezményezettek oly módon rendelkezhetnek, hogy a számlán lévő összeget átutaltatják az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba. Ez esetben a hagyományos nyugdíjrendszerben maradékkal azonos özvegyi nyugdíjat, árvaellátást, szülői nyugdíjat kapnak (az I. pillérbeli 75%-os ellátás helyett 100%-os ellátást) ugyanúgy, mintha az elhunyt jogszerző nem lépett volna át az új vegyes nyugdíjrendszerbe.

Ez a megoldás abban az esetben realizálható, ha a megjelölt kedvezményezett személyek megfelelnek az özvegyi nyugdíjra, az árvaellátásra és a szülői nyugdíjra jogosultság előbbiekben ismertetett feltételeinek.

Ha a pénztárg járadósként hal meg, akkor az elején határozott időtartamos vagy a végén határozott időtartamos, illetve a két vagy több életre szóló életjáradék választásával gondoskodhat a hozzátartozóiról. Ha csak egy életre szóló járadékot választott magának, akkor halála esetén itt nincs öröklés, s nincs az Állami Nyugdíjbiztosítási Alapba átutalási lehetőség.

8. Baleseti rokkantsági és baleseti hozzátartozói nyugellátások

Jogosultsági feltételek

A jogosultak köre megegyezik az öregségi, rokkantsági nyugdíjra jogosultak személyi körével, a korhatár kivételével.

Az üzemi baleset vagy foglalkozási betegség esetén a jogosultsághoz előzetes biztosítási idő nincs előírva, jogosult az is baleseti nyugellátásra, aki csak pár nap biztosítási idővel rendelkezik.

A baleseti rokkantsági nyugdíjra jogosultság további feltételei teljesen azonosak a rokkantsági nyugdíjával, értelemszerűen azzal az eltéréssel, hogy az 50%-os egészségkárosodásnak az üzemi baleset vagy foglalkozási betegség miatt kell bekövetkeznie.

Baleseti rokkantsági nyugdíjra tehát az jogosult, akinek egészségkárosodása legalább 50%-os mértékben túlnyomóan üzemi baleset következménye, és rendszeresen nem dolgozik, vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkánás előtti keresetnél.

Baleseti rokkantsági nyugdíjra jogosult az is, akinek egészségkárosodása 40%-ban szilikózis következménye, és nem dolgozik, vagy szilikózisveszély-mentes munkakörben, illetőleg munkahelyen

- nem rendszeresen dolgozik, vagy
- keresete lényegesen kevesebb a megrokkánás előtti kereseténél, nem éri el annak 80%-át.
(2009. július 1-jétől akinek az egészségkárosodása a szolgálati idejét megelőzően keletkezett, annak az igénybejelentés időpontját megelőző négy naptári hónapra vonatkozó keresetét kell vizsgálni.)

2009. augusztus 31-ét követően megállapításra kerülő ellátás esetében az EGT tagállamban, illetőleg szociálpolitikai vagy szociális biztonsági egyezményrel érintett tagállamban végzett keresőtevékenységet és az ott szerzett keresetet, jövedelmet is vizsgálni kell az ellátás megállapításánál.

A baleseti rokkantsági nyugdíjra jogosultság megszűnik, ha a nyugdíjas egészségkárosodása az 50%-ot, szilikózis miatt az 40%-ot már nem éri el.

Állapotjavulás nélkül is megszűnik a baleseti rokkantsági nyugdíjra jogosultság kereső tevékenység folytatása esetén, abban az esetben, ha a nyugdíjas hat egymást követő hónapra vonatkozó bruttó keresetének, jövedelmének havi átlaga meghaladja a baleseti rokkantsági nyugdíj összegének kétszeresét, illetve a mindenkori kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegét. A baleseti sérült részére ebben az esetben - a baleseti rokkantsági nyugdíj helyett - baleseti járadékot kell megállapítani. A baleseti rokkantsági nyugdíjra való jogosultság tehát nem szűnik meg, ha a kereső tevékenység egymást követően hat hónapot nem ér el.

A baleseti rokkantsági nyugdíj iránti igényt a baleset bekövetkezése, foglalkozási betegség megállapítása napjától számított két éven belül lehet érvényesíteni. Ha a sérült a baleset miatt

táppénzben részesült, a határidőt a táppénz első ízben történő megszűnésétől kell számítani. Három éven belül lehet érvényesíteni a baleseti rokkantsági nyugdíj iránti igényt, ha a baleset következményét a már említett határidő után lehetett csak megállapítani. Három éven túl csak akkor lehet az igényt érvényesíteni, ha egykorú okirat alapján kétséget kizáróan bizonyított, hogy üzemi baleset történt, továbbá, ha a sérülés és a baleseti egészségkárosodás között a szakhatósági állásfoglalás szerint okozati összefüggés van.

Ellátások

Az ellátás kiszámítása

A baleseti rokkantsági nyugdíj összegét a rokkantsági nyugdíj megállapítására vonatkozó rendelkezések szerint, vagy ha az kedvezőbb, a balesetet megelőző egyévi, nyugdíjjárulék alapját képező kereset alapján kell meghatározni.

A baleseti rokkantsági nyugdíj mértéke a rokkantság fokától és a biztosítási idő tartamától függ.

- III. rokkantsági csoportba tartozik az, aki munkaképességének a 67 - szilikózis miatt az 50 - százalékát elvesztette, de nem teljesen munkaképtelen,
- II. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen, de mások gondozására nem szorul,
- I. rokkantsági csoportba tartozik az, aki teljesen munkaképtelen, és mások gondozására szorul.

A baleseti rokkantsági nyugdíj összege az előbbi rokkantsági csoportok sorrendjében a havi átlagkereset 60, 65, illetőleg 70%-a. A baleseti rokkantsági nyugdíj összege a szolgálati idő minden éve után a havi átlagkereset 1 százalékával emelkedik.

Az ellátás minimuma és maximuma

A baleseti rokkantsági nyugdíj minimuma:

- a III. rokkantsági csoportban havi 28 600 HUF
- a II. rokkantsági csoportban havi 30 000 HUF
- az I. rokkantsági csoportban havi 31 000 HUF.

Maximum: a számítás alapjául szolgáló egyéni átlagkereset összege, ennél ugyanis a baleseti rokkantsági nyugdíj a megállapításakor több nem lehet.

Kereseti korlátozás

A szabályok megegyeznek a rokkantsági nyugdíjakkal.

Évenkénti emelés

A baleseti rokkantsági nyugdíjakat évente az öregségi, a rokkantsági nyugdíjakkal azonos mértékben és módon kell emelni.

2009.07.01-től megszűnt a 13. havi nyugdíjjuttatás. Ezt a GDP növekedéséhez kötött feltételes nyugdíjprémium váltotta fel, melynek feltételei megegyeznek az öregségi nyugdíjakkal ismertetett szabályokkal.

Baleseti hozzátartozói ellátások

Ha a halál üzemi baleset következtében történik, akkor a hozzátartozók - özvegyek, árvák, szülők - az elhunyt jogszerző biztosítási idejének tartamától függetlenül jogosultak azokra az ellátásokra, amelyeket a 4.-5.-6. fejezetekben ismertettünk. A baleseti rokkantsági nyugdíjas halála esetén a hozzátartozói akkor is jogosultak ellátásra, ha a nyugdíjas nem üzemi baleset következtében halt meg.

A hozzátartozók személyi körére, az ellátások mértékére, összegére, minimumára és maximumára, az évenkénti emelésére, illetve a nyugdíjprémiumra és az adózásra a 4.-5.-6. fejezetekben szereplő általános szabályok vonatkoznak.

9. A magán-nyugdíjrendszer intézményrendszerének főbb jellemzői

A nyugdíjpénztárak alapítása, szervezete és működési, gazdálkodási rendje

Nyugdíjpénztárt alapíthatnak:

- a munkáltatók, illetve több munkáltató közösen,
- szakmai kamarák külön-külön vagy együttesen,
- szakmai egyesületek külön-külön vagy együttesen, illetve szakmai kamarákkal együttesen is,
- munkavállalói illetve munkáltatói érdekképviseltek külön-külön vagy együttesen, illetve az előző szervekkel együttesen is.

A fővárosi, megyei önkormányzatok nyílt pénztárként területi pénztárat alapíthatnak, vagy több önkormányzat együttesen regionális területi pénztárat alapíthat.

A pénztár részére tagszervezést természetes jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság a pénztárral kötött szerződés alapján végezhet.

A nyugdíjpénztár jogi személy, melynek szervei:

- a közgyűlés, részközgyűlés vagy küldöttgyűlés,
- az igazgatótanács,
- az ellenőrző bizottság,
- a szervezeti és működési szabályzat szerint létrehozott szakértői bizottságok.

A pénztárak érdekeik képviselőire és közös céljaik megvalósítására szövetséget hozhatnak létre. A szövetség jogi személyként működő társadalmi szervezet, amely a pénztárak működésére vonatkozóan szakmai ajánlásokat is ad.

Az *igazgatótanács* a pénztár ügyvezető szerve.

Az igazgatótanács létszáma páratlan számú, legalább 7 fő. Az igazgatótanácsban biztosítani kell a pénztártagok képviselőit. Az igazgatótanács megbízatása megválasztásától számított öt évig, illetőleg addig tart, amíg az öt évre megválasztott küldöttközgyűlés mandátumának lejártát követően az új közgyűlés alakuló ülésén új igazgatótanácsot nem választ. Az igazgatótanács elnökének csak olyan személy választható meg, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Az igazgatótanács:

- gondoskodik a közgyűlés hatáskörébe tartozó döntések előkészítéséről, a közgyűlési határozatok végrehajtásáról,
- gondoskodik a pénztár könyveinek szabályszerű vezetéséről,
- meghatározza a pénztár üzletpolitikáját,
- elfogadja a vagyonkezelési és vagyonértékelési, továbbá a szolgáltatási szabályzatot,

- dönt a vagyonértékelés módjáról, vagyonkezelő kiválasztásáról, valamint a pénztár adminisztrációs és nyilvántartási tevékenysége végzésének módjáról - szükség szerint - az e tevékenységet végző szervezet kiválasztásáról,
- gondoskodik a pénztár zavartalan működéséről,
(Ennek érdekében a közgyűlés által elfogadott pénzügyi terv és a jogszabályok keretei között átcsoportosításokat hajthat végre. Az átcsoportosítás nem csökkentheti a fedezeti tartalékot.)
- a jogszabályok keretei között dönt a saját tevékenységi és a biztonsági tartalékok feltöltéséről, illetve felhasználásáról,
- elfogadja ügyrendjét.

Az igazgatótanács gyakorolja az ügyvezető felett a munkáltatói jogokat, kinevezi és felmenti az ügyvezető helyettesét (helyetteseit) és a főkönyvelőt.

Az igazgatótanácsnak legalább 3 havonként kell ülést tartania. Az ügyvezető az igazgatótanács ülésein tanácskozási joggal részt vesz. Az igazgatótanács üléseit össze kell hívni akkor is, ha azt a közgyűlés határozata előírta, illetve ha az ellenőrző bizottság vagy az igazgatótanács tagjainak egyharmada, vagy az ügyvezető kéri.

Az igazgatótanács ülése határozatképes, ha azon a tagoknak legalább a fele jelen van.

Az igazgatótanács határozatait - amennyiben az SzMSz másként nem rendelkezik - a jelenlévő igazgatótanácsi tagok szavazatainak egyszerű többségével hozza. Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

Az igazgatótanács minősített többséggel - az igazgatótanács tagjai kétharmadának egyetértésével - határoz:

- a közgyűlés elé terjesztendő éves beszámoló elfogadásáról,
- az ügyvezető, a vagyonkezelő és a letétkezelő pályázat útján történő - kiválasztásáról,
- hatáskörei gyakorlásának átruházásáról.

A pénztárat

- az igazgatótanács elnöke és a pénztár egy képviseleti joggal felruházott alkalmazottja,
- az igazgatótanács 2 tagja,
- a pénztár 2 képviseleti joggal felruházott alkalmazottja,
- az ügyvezető és a pénztár egy képviseleti joggal felruházott tisztségviselője együttesen képviseli.

Képviseleti joggal a pénztár alkalmazottját vagy tisztségviselőjét az igazgatótanács ruházhatja fel.

A közgyűlés által megválasztott - legalább 5 vagy legfeljebb 7 tagú **ellenőrző bizottság** fő feladata és hatásköre a következő:

- Az ellenőrző bizottság feladata, hogy rendszeresen vizsgálja és ellenőrizze a pénztár gazdálkodását, számvitelét, ügyvitelét, a pénztár fizetőképességének és

kötelezettségvállalásainak összhangját. Az ellenőrző bizottság nyílt pályázat alapján tesz javaslatot a közgyűlésnek a könyvvizsgáló személyére.

- Az ellenőrző bizottság megállapításait évente a közgyűlés elé terjeszti. Az ellenőrző bizottság kérheti az igazgatótanács soron kívüli összehívását, ha ezt az ellenőrzés során tapasztaltak szükségessé teszik.
- Az ellenőrző bizottság köteles megvizsgálni a hatáskörébe tartozó, a közgyűlés elé terjesztendő jelentéseket és az igazgatótanács éves beszámolóját. Az ellenőrző bizottság hatáskörébe tartozó kérdésekben az ellenőrző bizottság jelentése nélkül a közgyűlés érvényesen nem határozhat. Az ellenőrző bizottság jelentését az éves beszámolóról és a pénzügyi tervről a közgyűlés előtt, azokkal együtt megtekinthetővé kell tenni a tagság számára.

Az ellenőrző bizottság elnökének csak felsőfokú végzettséggel rendelkező személy választható.

A pénztárak tevékenységéhez szükséges személyi és tárgyi feltételeket a törvény tételesen előírja, és részletesen szabályozza. Ennek lényege, hogy minden nyugdíjpénztár köteles:

- ügyvezetőt (helyettes ügyvezetőt),
- a számviteli rendért felelős személyt (főkönyvelőt),
- befektetésekért felelős vezetőt,
- biztosítás matematikust (aktuáriust),
- könyvvizsgálót,
- jogászt,
- belső ellenőrt

alkalmazni, illetve foglalkoztatni.

A pénztáraknak rendelkezniük kell a beszámolási rendszerhez, a nyilvántartási követelményekhez igazodó számítástechnikai eszközökkel is.

Az **ügyvezetőnek** büntetlen előéletűnek kell lennie, felsőfokú pénzügyi, közgazdasági vagy jogi végzettséggel, legalább 2 éves, a pénztári tevékenységben hasznosítható szakmai gyakorlattal, valamint pénztárüzemi vezetői tevékenységre feljogosító szakvizsgával kell rendelkeznie.

Az ügyvezető felelős az igazgatótanács határozatainak végrehajtásáért, a pénztár eredményes működéséért, folyamatos ügyvitelért, gyakorolja a pénztár alkalmazottai felett a munkáltatói jogokat azok kivételével, amelyeket a törvény, illetőleg az SzMSz a közgyűlés vagy az igazgatótanács hatáskörébe utal.

Az igazgatótanács jogsértő határozata, illetve utasítása esetén az ügyvezető az ellenőrzőbizottsághoz, illetve a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletéhez fordulhat.

A pénztár köteles **könyvvizsgálót** igénybe venni. A könyvvizsgáló nem lehet a pénztár alapítója, tagja, a pénztár ügyvezetője, igazgatótanácsának, ellenőrzőbizottságának tagja, az alapító tulajdonosa, az alapító könyvvizsgálója, az alapító vezető tisztségviselője, vezető beosztású alkalmazottja, illetve a vagyonkezelő, valamint gazdálkodása nyilvántartását végző szervezet és a letétkezelő könyvvizsgálója és közeli hozzátartozója.

A könyvvizsgálói feladatot ilyen tevékenység folytatására jogosult szervezet is elláthatja. Ebben az esetben az előbbi követelményeket a szervezetnek a könyvvizsgálói tevékenységet végző dolgozójára kell alkalmazni.

A könyvvizsgáló megbízatása legfeljebb 5 éves időtartamra szólhat, amely nem hosszabbítható meg. 2007-től azonban a megbízatás lejártát követő 2 év elteltével ismételtén elláthatja a könyvvizsgálói feladatokat ugyanannál a pénztárnál. Ugyanazon könyvvizsgáló egyidejűleg legfeljebb 5 pénztárnál bízható meg könyvvizsgálói feladatok ellátásával.

A könyvvizsgáló betekinthez a pénztár könyveibe, az igazgatótanács és az ellenőrzőbizottság tagjaitól, a pénztár alkalmazottaitól felvilágosítást kérhet, a pénztár tartalékait, szerződéseit, bankszámláját, értékpapír-állományát megvizsgálhatja. Jelen lehet az igazgatótanács és az ellenőrzőbizottság ülésein, a közgyűlésen köteles részt venni.

A könyvvizsgáló a pénztár közgyűlése elé terjesztett beszámolót és pénzügyi tervet köteles megvizsgálni abból a szempontból, hogy azok valós adatokat tartalmaznak-e, illetve megfelelnek-e a jogszabályok előírásainak, és köteles véleményét ismertetni. E nélkül a közgyűlés érvényes határozatot nem hozhat.

Ha a könyvvizsgáló tudomást szerez arról, hogy a pénztár vagyonának, vagy fedezeti tartalékának jelentős csökkenése várható, köteles az ellenőrzőbizottságot és a pénztár igazgatótanácsát tájékoztatni, továbbá a pénztár közgyűlésének összehívását kezdeményezni és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének bejelenteni.

Ha a pénztár közgyűlését az igazgatótanács - nyolc napon belül - nem hívja össze, arra a könyvvizsgáló jogosult. Ha a pénztár közgyűlése nem hozza meg a szükséges döntéseket, a könyvvizsgáló köteles értesíteni a Pénzügyi Szervek Állami Felügyeletét és a bíróságot. A biztosításmatematikus a pénztárral munkaviszonyban vagy megbízásos viszonyban állhat, büntetlen előélete és megfelelő szakirányú végzettsége kell legyen. A biztosításmatematikus ellenjegyzzi a pénzügyi tervet, az éves beszámolóban az aktuáriusi értékelést, a biztosításmatematikai statisztikai jelentést, a tartalékok képzésére és mértékére vonatkozó számításokat, továbbá a biztosítóintézzettel kötendő kockázatmegosztást célzó szerződéseket és az ezekre vonatkozó adatok helytállóságát, a számítások helyességét, valamint igazolja a rendelkezésre álló adatok teljes körűségét és a számítások alapjául szolgáló módszerek megfelelőségét.

A **pénztár befektetésekért felelős** - értékpapír-forgalmazási és ingatlanforgalmazói szakvizsgálóval rendelkező - vezetőt abban az esetben is köteles alkalmazni, ha a vagyonkezelői tevékenység ellátását vagyonkezelő szervezetre bízta.

A pénztárak gazdálkodására szigorú törvényi előírások vonatkoznak, mert a pénztárvagyon befektetése és kezelése a II. pillérből származó nyugdíjszolgáltatások igen fontos garanciális eleme. A pénztár a vagyona befektetése keretében tulajdont szerezhet a pénztár vagyonának befektetését és kezelését, a pénztár adminisztrációs és nyilvántartási, járadékszolgáltatási, behajtási feladatait ellátó szervezetben.

A pénztár a gazdálkodása során elért bevételeit kizárólag a szolgáltatások fedezetének biztosítására, a szolgáltatások szinten tartására, illetve fejlesztésére, valamint a gazdálkodás költségeinek fedezetére fordíthatja, abból tartalékot képez. A pénztár vagyona sem osztalék, sem részesedés formájában nem fizethető ki.

A pénztár gazdálkodásából származó bevétel a társasági adó és helyi iparüzési adókötelezettség tekintetében nem minősül vállalkozási bevételnek.

A pénztár köteles pénzforgalmát hitelintézetnél vezetett pénzforgalmi számlán bonyolítani. A pénztár a pénzforgalmi számla alszámláin bonyolíthatja le többek között a befektetési tevékenységéhez, szolgáltatási tevékenységéhez, a tagdíj gyűjtéséhez, valamint a szervezete működéséhez kapcsolódó pénzforgalmat.

A pénztáraknak a pénzügyi tervezési tevékenységüket is szigorú törvényi követelmények betartásával kell végezniük. A törvény többek között előírja a pénztár rövid távú és hosszú távú pénzügyi tervkészítési kötelezettségét és annak részletes tartalmát is. Így pl. a pénzügyi tervnek tartalmaznia kell a pénztár bevételeit és kiadásait meghatározó adatokat, a taglétszám várható alakulását, a szolgáltatások meghatározását, várható igénybevételét és értékét, az előrelátható bevételeket, ezen belül elkülönítetten a tagdíjat, a befektetések várható hozamát és az egyéb bevételeket, a várható kiadásokat, ezen belül elkülönítetten a szolgáltatások, a működés, a befektetések kiadásait és az egyéb kiadásokat, az egyéni számlák és a szolgáltatási tartalékok közötti, a szolgáltatás megállapításakor esedékes átcsoportosítást, valamint a befektetéssel, továbbá a szolgáltatással kapcsolatos tartalékok képzését.

A várható kiadások között külön-külön kell kimutatni a szolgáltatások típusonkénti kiadásait, a szolgáltatásokhoz kapcsolódó kiadásokat, az átlépő tagok által a más pénztárba átvitt, a tag követelésének megfelelő összeget, a folyó működés kiadásait költségnemenkénti bontásban, a pénzügyi befektetéseket, az értékesítésre kerülő eszközök nyilvántartott értékét, a pénztári tartalékok befektetéséhez kapcsolódó kiadásokat, a hitel törlesztésének, visszafizetésének kiadásait. A pénzügyi tervnek a tartalékok alakulását a gazdálkodási és befektetési szabályokkal összhangban kell tartalmaznia: a tartalék nyitó állományát, a tartalék befektetését, a tartalék eszközértékében beálló változásokat, a tartalék záróállományát. A tartalékok alakulásán belül ki kell mutatni az előre látható vagyonátértékelési különbözetet.

A pénzügyi tervnek ki kell térnie a működéssel kapcsolatos bevételek és költségek, ráfordítások bemutatására, valamint a működési tartalék alakulására is. A fedezeti, illetve likviditási tartalékon belül külön kell tervezni az egyéni számlákról a szolgáltatások fedezetének képzését a szolgáltatási tartalékokban, a hozamkiegyenlítési és demográfiai tartalékok, illetve a szolgáltatásokhoz kapcsolódó egyéb biztonsági tartalékok alakulását. Az éves pénzügyi terv negyedéves ütemezésben készül. A hosszútávú terv elsődlegesen a pénztár várható működési költségeinek és szolgáltatásai fedezetének alakulását mutatja be. A hosszú távú pénzügyi terv az éves pénzügyi tervhez képest egyszerűsített szerkezetben, az időszakon belül éves ütemezésben készül, kiegészítve a hosszú távra alkalmazott feltételezésekkel.

2007. évtől korlátozó szabály érvényes a befizetett tagdíjból illetve a tagok befektetési hozamából levonható költségekre. 2009-től 4,5% vonható le a működési és a likviditási tartalék javára. A fennmaradó összeget teljes egészében a tagok egyéni számláján kell jóváírni.

A pénztár a közgyűlés által elfogadott pénzügyi tervét a közgyűlést követő 30 napon belül megküldi a Pénzügyi Szervek Állami Felügyeletének, amely azt ellenőrzi és átdolgoztathatja. A pénztárak vagyonkezelésének szabályai a biztonságot, a kockázatok minimalizálását helyezik előtérbe.

A pénztártagok által választható befektetési portfóliót a pénztáraknak 2008. december 31-ét követően kötelezően alkalmazni kell. Ennek lényege, hogy a pénztár a tagnak felkínál

háromféle összetételű befektetési portfóliót, amelyek közül választhat. Az összetételt a jogszabályok három típusban a következőképpen határozzák meg:

- a klasszikus portfólió: zömében állampapírokat és más alacsony kockázatú értékpapírokat tartalmaz;
- a kiegyensúlyozott portfólió: mérsékelt arányban foglal magában nagy kockázatú befektetési formákat (például részvényeket, vállalati kötvényeket, ingatlanokat);
- a növekedési portfólió: jelentős arányú benne a nagy kockázatú befektetés.

A pénztárnak a befektetési teljesítmény mérését és nyilvánosságra hozatalát a választható portfólióként kell megtennie.

A pénztár a kockázatok mérséklése és az egyoldalú függőség megelőzése érdekében befektetéseit minden esetben köteles befektetési eszközcsoportok szerint megosztani (befektetési portfólió szabályok).

A befektetéseket úgy kell megválasztani, hogy az egyes befektetések hozama a lehető legkisebb mértékben függjön más befektetések hozamától.

A pénztár vagyonkezelését:

- maga végezheti,
- szerződésben részben vagy egészben külső vagyonkezelőre bízhatja.

A pénztár vagyonkezelését abban az esetben végezheti vagyonkezelő megbízása nélkül, részben vagy egészben önállóan, ha vagyonkezelési és vagyonértékelési szabályzattal rendelkezik, és megfelelő képesítéssel rendelkező szakembert alkalmaz. A vagyonkezelési költség is korlátozottan számolható el. A vagyonkezelési díj és a pénztár által a maga kezeltéi vagyon illetve vagyonrész után elszámolt vagyonkezelési költség sem együttesen, sem külön-külön nem haladhatja meg a tárgyévi átlagvagyonnak meghatározott százalékát. A 2009. évi jogszabály változás következményeként a vagyonkezelési költség 2011-2014 között fokozatosan 0,4 százalékra mérséklődik.

Pénztári vagyonkezelő csak olyan befektetési vállalkozás, pénzügyi intézmény vagy befektetési alapkezelő lehet,

- amely tevékenységét az Állami Pénz és Tőkepiaci Felügyelet engedélye alapján folytatja, vagy
- az Európai Unió más tagállamában van székhelye és nyugdíjalapok kezelésére van engedélye, és tevékenységét határon átnyúló szolgáltatás keretében vagy magyarországi fióktelepe útján folytatja.

A pénztár - a pénztár vagyonának kezelését, illetve nyilvántartásának, szolgáltatásának és adminisztrációjának, továbbá behajtó szervezetének végzését ellátó, a pénztár tulajdonában levő szervezetek kivételével - nem szerezhethet gazdálkodó szervezetben egy évnél hosszabb időtartamra annak jegyzett tőkéje 10 százalékát meghaladó mértékű közvetlen tulajdoni részesedést.

A pénztár nem szerezhethet tulajdoni részesedést olyan gazdálkodó szervezetben sem, amely ellen csőd- vagy felszámolási eljárás van folyamatban, illetve amely ellen a tárgyévét megelőző 2 évben csőd- vagy felszámolási eljárást folytattak.

A pénztár

- az általa alapított vagy tulajdoni részesedése mellett működő szolgáltatók kivételével nem szerezhethet tulajdoni részesedést olyan gazdálkodó szervezetben, melyben a pénztárat alapítók, a pénztár tagjainak munkáltatói, illetve a pénztár részére támogatást nyújtó személy, szervezet és pénztári szolgáltató tulajdoni részesedése meghaladja a gazdálkodó szervezet jegyzett tőkéjének 10 százalékát,
- az állampapírok kivételével az egy kibocsátó által kibocsátott értékpapírba a pénztári eszközök legfeljebb 10 százalékát fektetheti be,
- az állampapírok és a nyíltvégű befektetési alap befektetési jegyeinek kivételével nem szerezhetheti meg az egy kibocsátó által kibocsátott értékpapírok 10 százalékot meghaladó mértékű részét.

Egy bankcsoporthoz tartozó hitelintézetnél elhelyezett betétek - a pénzforgalmi számla kivételével -, valamint az ugyanazon bankcsoporthoz tartozó szervezet által kibocsátott értékpapír együttes értéke nem haladhatja meg a pénztári eszközök 20 százalékát.

A pénztár - az általa alapított vagy tulajdoni részesedése mellett működő szolgáltatók kivételével - a pénztári eszközöket kizárólag az alábbi eszközökben tarthatja:

- tőzsdén, vagy más elismert piacon jegyzett értékpapír;
- olyan értékpapír, melynek kibocsátója kötelezettséget vállalt az adott értékpapír fél éven belüli bármely az a) pont szerinti piacok valamelyikére történő bevezetésére, és a bevezetésnek nincs törvényi vagy egyéb akadálya;
- olyan, az előző pontokban meghatározott feltételeknek meg nem felelő tagsági jogokat megtestesítő értékpapír, amelyre a vételt megelőző 30 napon belül folyamatosan legalább két befektetési szolgáltató nyilvános módon visszavonhatatlan vételi kötelezettséget jelentő árfolyamot tesz közzé;
- hitelviszonyt megtestesítő értékpapír;
- befektetési jegy, kockázati tőkealap-jegy, illetőleg kollektív befektetési értékpapír;
- jelzáloglevél;
- ingatlan;
- határidős ügyletek;
- opciós ügyletek;
- lekötött betét;
- folyószámla;
- házipénztár;
- repó- (fordított repó-) ügyletek;
- swapügyletek;
- értékpapír-kölcsönzési ügyletből származó követelések.

A pénztári vagyon piaci értéken történő értékelését munkanaponként kell elvégezni, amely a könyvviteli nyilvántartásokban az eszközöknél értékelési különbözetként, illetve a forrásoknál értékelési különbözet tartalékként jelenik meg. Az értékelési különbözetet a befektetések kamat nélküli értéke alapján kell meghatározni. A piaci értékelési különbözetet a könyvviteli nyilvántartásokban csak az üzleti év mérleg fordulónapjára, illetve a negyedév utolsó napjára vonatkozóan kell kimutatni.

A pénztár a befektetési tevékenységének eredményét és a kiadások költséghatékonyságát bemutató mérőszámokat (a pénztári teljesítménymérés mutatóit) a pénztártagok és a nyilvánosság tájékoztatása, az összehasonlíthatóság és a pénztárrendszer egészének áttekinthetősége érdekében nyilvánosságra hozza. A befektetési teljesítményt az eszközök piaci értékelésére épülő hozamszámítással kell mérni.

Az eszközértékelés célja, hogy valós képet adjon a pénztár portfoliójában található eszközökről, illetve az azon alapuló jogokról, azok értékének óvatosságon alapuló és a piac értékítéletét figyelembe vevő, egyenkénti értékelésével.

Garancia Alap

A magán-nyugdíjpénztárak, illetve tagjaik számára az egyik legfontosabb garanciális elem a pénztárak Garancia Alapja (továbbiakban: Alap). Minden pénztár a törvény erejénél fogva tagja az Alapnak és negyedévente a tagdíjbevétel legfeljebb 0,4 %-át garanciadíjként köteles befizetni. Az Alap jogi személy és 7 tagú igazgatóság irányítja. Az Alap működésének törvényességi felügyeletét a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete látja el.

Az Alap fő feladata, hogy az átmenetileg olyan pénzügyi nehézséggel küzdő pénztárak számára, amelyek esedékes szolgáltatási kötelezettségüket a tagjaik számára nem képesek teljesíteni, pénzügyi segítséget nyújtson annak érdekében, hogy a pénztártagok követelésüket időben megkapják. Az Alap másik kiemelkedő feladata a pénztárak szolgáltatási tartalékának a kiegészítése, abban az esetben, ha az aktuáriusi értékelés szerint a járadék folyósításának időszakában a szolgáltatási tartalék szintje a likviditási tartalék demográfiai, illetve hozamkiegyenlítési tartalékának felhasználása után sem éri el a szolgáltatásra jogosult pénztártagok tagonként meghatározott követelésének összegét.

Az érintett pénztárak az Alap részére kötelesek az onnan fizetett összegeket visszatéríteni. Egyidejűleg az Alap, a Pénzügyi Szervek Állami Felügyeleténél hivatalból köteles kezdeményezni az érintett pénztár vizsgálatát és a személyes felelősség megállapítását.

Az Alap egyik fontos feladata, hogy a pénztárak befektetési tevékenységét elemezze a hozam és a járadékszolgáltatás fedezetének szempontjából, s a problémás esetekre tegyen javaslatot a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete felé.

Az Alap 2010-től finanszírozza a hozamgaranciát, mely a felhalmozási időszak egészére vonatkozóan a megtakarítások reálértékének megőrzését biztosítja.

Állami felügyelet

A magán-nyugdíjrendszer szigorú állami felügyelet mellett, szigorú törvényi szabályozás keretei között működik. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete:

- ellenőrzi, hogy a pénztárak betartják-e a rájuk vonatkozó jogszabályi előírásokat,
- elbírálja a pénztárak működési, illetve tevékenységi engedély kérelmeit,
- azon pénztárakhoz, amelyeknél érdemi problémát észlel, felügyeleti biztost nevez ki, intézkedési terv készítését írhatja elő, felelősségre vonást kezdeményezhet, tagfelvételi zárlatot rendelhet el, a pénztár tevékenységét felfüggesztheti, kezdeményezheti a bíróságnál a felszámolási eljárást, felügyeleti bírságot szabhat ki

az igazgatótanács *vagy a* felügyelő bizottság tagjaival, továbbá a pénztárral szemben,

- működteti a pénztárak központi nyilvántartási ellenőrzési és információs rendszerét.

Az ellenőrzés és intézkedési jogosítványok további eszközeivel együtt, az állami felügyelet a pénztárak működését olyan garanciával övezi, amely megakadályozza a tagok befizetéseinek helytelen kezelését, „elkótyavetyélését”.

**Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
Nemzeti Pályainformációs Központ
National Employment and Social Office
Euroguidance Hungary**

1089 Budapest, Kálvária tér 7

Levelezési cím/Mailing address: 6721 Szeged, Bocskai u.10-12

Tel: + 36 (62) 555 580 Fax: +36 (62) 555 581

Web: www.npk.hu E-mail: info@npk.hu

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak
bármilyen felhasználásáért.

This brochure has been made with the support of the European Commission.
This publication reflects the views only of the author, and the Commission can not be held responsible for any
use which may be made of the information contained therein.

Kiadja/ Published by:

**Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
Nemzeti Pályainformációs Központ
National Employment and Social Office
Euroguidance Hungary**

Felelős kiadó/ Publisher in charge: Pirisi Károly

Kézirat lezárva / Manuscript closed: 2009. 12.